

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมล ทงธรรมเนียม. ทัศนชนชนั้หน้าไทยต่อความมั่นคงแห่งชาติ: ความหมายสำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- กรมล ทงธรรมเนียม. นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา. พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, 2513.
- กรมล ทงธรรมเนียม. ยุทธศาสตร์เพื่อสันติภาพแนวใหม่. พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, 2513.
- กรมล ทงธรรมเนียม. เอเชีย: ความรู้ทั่วไป. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- กองบัญชาการทหารสูงสุด. ปัญหาแก้มพูชากับความมั่นคงของไทย. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ป.).
- กองพันกับนโยบายปราบแดง. อาทิตย์รายสัปดาห์ 2, 69 (24 ต.ค. 2521) : 8.
- การเมือง, กรม. เอกสารเกี่ยวกับปัญหาแก้มพูชา พ.ศ.2522-2528. กรุงเทพฯ: กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ, 2529.
- การค้าทวิภาคีและดุลการค้าระหว่างประเทศไทย-ลาว-เวียดนาม-แก้มพูชา. กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์.
- การคุกคามของคอมมิวนิสต์ต่อประเทศไทย. เอกสารที่ประมวลจากข่าวสารที่รวบรวมได้จนถึงวันที่ 15 พ.ย.2509.
- การต่างประเทศ,กระทรวง. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับแก้มพูชา. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2504.
- การต่างประเทศ, กระทรวง. เอกบุรุษชาติอาชานไย: พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2545.
- กำชัย ทงหล่อ. ปฏิวัติโคคในแก้มพูชา. กรุงเทพฯ: สำนักงานหนังสือพิมพ์ชาติอริปไตยรายสัปดาห์, 2527.
- เจียน ชีระวิทย์. แก้มพูชา. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- เจียน ชีระวิทย์. การเมืองเกี่ยวกับประเทศแก้มพูชา. เอเชียปริทัศน์ 6,3 (ก.ย. – ธ.ค. 2528): 19-30.

เขียน ธีระวิทย์. เวียดนาม: สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

เขียน ธีระวิทย์. อภิมหาอำนาจกับความขัดแย้งในอินโดจีน. เอเชียปริทัศน์ 4 (มกราคม-มีนาคม 2526): 101.

ขจัดภัย บรูซพัฒนา. ไทยกับเพื่อนบ้านในอินโดจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2537.

โครงการอินโดจีน. ไทยกับปัญหาแกมพูชา. กรุงเทพฯ: เอกสารวิชาการของสถาบันเอเชียศึกษา อันดับที่ 21 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

คณะกรรมการจัดรายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง. ไทยกับการแก้ปัญหาแกมพูชา โดย พล.อ.อ. สิทธิ

เสวตศิลา พล.ท.ชวลิต ยงใจยุทธ และ น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ. กรุงเทพฯ: มังกรการพิมพ์, 2528.

คมกริช วรคามิน. เวียดนาม: ทิศนะบางประการต่อลักษณะของนโยบายต่างประเทศในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ. วารสารสารธรรม 33 (วันที่ 10 ก.พ. 2526): 103-131.

ความในใจที่อยากให้เห็นจดจำถึง ‘ชาติชาย ชุณหะวัณ’ คือจดจำถึงความเป็น ‘ชายชาติทหาร’. เนชั่นสุด
สัปดาห์ 6,310 (14-20 มกราคม 2541): 15-16.

คาม ภาณุตานนท์. บทบาทของไทยและเวียดนามต่อปัญหาความขัดแย้งในแกมพูชา: 1993-ปัจจุบัน.

สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

คำแถลงของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในวาระที่รัฐบาลบริหารประเทศมาครบ 1 ปี
วันที่ 9 สิงหาคม 2532 . จิตวิทยาความมั่นคง (2533): 161-173.

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา. วารสาร
ข้าราชการ 33,7(ก.ย.- ต.ค. 2531): 6-14.

คำกล่าว ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในโอกาสปิดการประชุมประเมินผลการต่อสู้เพื่อ
เอาชนะคอมมิวนิสต์ ประจำปี 2529. ประมวลสุนทรพจน์ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์
กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2528.

คำกล่าวเปิดการประชุม ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในการประชุมประเมินผล
การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ครั้งที่ 1 ปี 2528 วันที่ 17 เมษายน 2528. ประมวลสุนทรพจน์
 ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2528.

คำกล่าวของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง “ปัญหาความมั่นคงแห่งชาติใน
ทัศนะของผู้นำไทย” ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 29 มีนาคม 2525 ใน
ประมวลสุนทรพจน์ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ,
2525.

- คำบรรยายฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เรื่อง “บทบาทของรัฐบาลในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ” แก่นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 29 ณ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วันที่ 11 กันยายน 2529. ประมวลสุนทรพจน์ฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2528.
- คำปราศรัยของ พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ณ สถาบันการต่างประเทศ 19 มีนาคม 2525. วารสารสราญรมย์ (2526): 1-7.
- กิติฤทธิ์ - สุนัขไถลาน: ประชามิตร สัมภาษณ์เฉพาะ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์. สุภาพบุรุษ-ประชามิตร 3, 154. (15 ส.ค. 24) : 16-17.
- คุยกับพล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลา. วารสารสราญรมย์ 32 (10 กุมภาพันธ์ 2526): 205-210.
- จำนวนเหตุการณ์การก่อการร้ายและความสูญเสียจากการปะทะกันระหว่างผกค.กับรัฐบาล. อาทิตย์รายสัปดาห์ 2,57 (1 สิงหาคม 2521): 13.
- จุลชีพ ชินวรรโณ. ชนวนสงคราม: ไทย จีน อินโดจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2529.
- จุลชีพ ชินวรรโณ. นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น. ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์ (บรรณาธิการ), 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย, หน้า 119-143. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536.
- จุลชีพ ชินวรรโณ. นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น. ใน รวมงานเขียนและปาฐกถา เรื่อง การต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน เล่มที่ 1, หน้า 72-99. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- จุลชีพ ชินวรรโณ. นโยบายต่างประเทศของไทยในทศวรรษที่ 2523: การย้อนพินิจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- จุลชีพ ชินวรรโณ. ปัญหาภูมิพหุและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินโดจีนในสมัย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์. ใน ความสัมพันธ์ไทย-อินโดจีน ในรอบ 10 ปี. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- จุลชีพ ชินวรรโณ. วิกฤตการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา: กรณีโนนหมากมูน. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- จุลชีพ ชินวรรโณ. สองทศวรรษความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม ในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต. กรุงเทพฯ: กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

- เฉลิมชัย เจริญสุขเสน, พันเอก. ปัญหาภูมิพุกกับความมั่นคงของไทย. วารสารเสนาธิปัตย์ 34,1(ม.ค. – เม.ย. 2528): 35-47.
- ชวลิต ยงใจยุทธ, พลโท. บทบาทของทหารต่อความมั่นคงทางการเมือง. จิตวิทยาความมั่นคง (2526): 177-199.
- ชัยศิริ สมุทวณิช. เวียดนามกับการรุกรานกัมพูชา. กรุงเทพฯ: พลับพลึง, 2522.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจณี ละอองศรี, บรรณาธิการ. กัมพูชา: นโยบายต่างประเทศไทย สมัย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจณี ละอองศรี, บรรณาธิการ. ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจณี ละอองศรี, บรรณาธิการ. นโยบายต่างประเทศของไทย: ศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อปัญหาภูมิพุก (2531-1991). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจณี ละอองศรี, บรรณาธิการ. ประเทศราชของสยาม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- ชาติชาย ชุณหะวัณ, พลเอก. ประเทศไทยในบรรยากาศระหว่างประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลง. รวมงานเขียนและปาถกฐา เรื่องการต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน เล่มที่ 2. หน้า 1-10. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- ชุมพล เลิศรัฐการ. กัมพูชาในการเมืองโลก: บทบาทเจ้าสีหนุกับสงครามและสันติภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญา, 2536.
- ชุมพล เลิศรัฐการ. ศักราชสงครามเวียดนาม-ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล, 2522.
- ชนากิต. ประวัตินายกรัฐมนตรีไทย. กรุงเทพฯ: ปิรามิด, 2545.
- ัญญาทิพย์ ศรีพนา, วัชรินทร์ ยงศิริ และมานะ มาลาเพชร. การค้าไทย-อินโดจีน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ธีระ นุชเปี่ยม. เวียดนามหลัง 1975. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2537.
- ธีระ นุชเปี่ยม. อินโดจีนภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์: ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตั้งแต่ ค.ศ. 1975 – 1991. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. เกิดมาเป็นนายก. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม, 2529.
- เบ็องลิก เบ็องหลั่ง: 3 วัน 2 คืน ของสุนเซ็น “ชาติชาย” วัดอัคราเถียง-ระวังซ้อครอบใหม่. อาทิตย์รายสัปดาห์ 11(3),607(1-7 กุมภาพันธ์ 2532): 19-21.

- บุญปลูก ส่วนพงษ์. พรรคคอมมิวนิสต์กับการปฏิวัติในกัมพูชา. กรุงเทพฯ: พัทธกิจประชา, 2528.
- ประชามิตร สัมภาษณ์เฉพาะ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์. วารสารสุภาพบุรุษ-ประชามิตร 3, 157 (15 ส.ค. 2524):16-18.
- ประสงค์ สุนศิริ, น.ต. การดำเนินนโยบายต่างประเทศกับปัญหาด้านความมั่นคง. วารสารสราญรมณ์ (2526): 17-32.
- ประสงค์ สุนศิริ, น.ต. นโยบายและการปฏิบัติของรัฐบาลต่อปัญหาความมั่นคงชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชา และไทย-ลาว. จิตวิทยาความมั่นคง (2527): 334-348.
- ประสงค์ สุนศิริ, น.ต. อิทธิพลของต่างชาติที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย. จิตวิทยาความมั่นคง(2530): 320-327.
- ประสงค์ สุนศิริ, น.ต. 726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ภาวะลบรอยอดีตได้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2523.
- ประสงค์ สุนศิริ. ประเทศรอบบ้านกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย. จิตวิทยาความมั่นคง (2529): 268-287.
- ประสงค์ สุนศิริ. ปัญหาการรุกล้ำอธิปไตยตามแนวชายแดน. จิตวิทยามันคง (2528): 312-329.
- ผกค. ฉบับวันปิ่นแตก. อาทิตยรัยส์ปดาห์ 1,7(16 สิงหาคม 2520): 16-18.
- เพตรา เบญจรงค์ (แปล). ก่อนกัมพูชาแตก: ข้อเท็จจริงและหลักฐานแห่งการกระทำที่ก้าวร้าว และการผนวกดินแดนของเวียดนามต่อกัมพูชา.
- พ.ค.ท.ประกายใหม่จากไฟฟ้า. อาทิตยรัยส์ปดาห์ 1,32 (7 กุมภาพันธ์ 2521): 24-27.
- พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์: อดีตนายกรัฐมนตรี. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 35,33 (29 ม.ค.- 6 ก.พ. 2532): 17-19.
- พัชรี ลิ้มโกคา. นโยบายของไทยต่อปัญหาผู้อพยพชาวกัมพูชา สมัยรัฐบาลพลเอก เกรียงศักดิ์. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, ม.ล. นโยบายต่างประเทศของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน. จิตวิทยาความมั่นคง (2533): 321-338.
- พัศวียา อังคนางค์. กัมพูชาประชาธิปไตยหลังปลดปล่อยจนถึงเวียดนามยึดครอง. กรุงเทพฯ: ลมหวน, 2523.
- เมธา พร้อมเทพ. ชนวนสงครามเวียดนาม – กัมพูชา. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์, 2523.

- มนู วัลยะเพ็ชร์. อาเซียนกับการร่วมมือทางการเมืองเพื่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: วิเคราะห์ตามแนวทางภูมิรัฐศาสตร์การเมือง. นครปฐม: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2531.
- ยุคประชาธิปไตยเกินครึ่งใบ: รัฐสภาเดินเครื่องอัดฉีดนโยบายต่างประเทศ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 35,32 (22-28 มกราคม 2532): 6-8.
- รังสรรค์ มณีโรจน์. นโยบายของสหภาพโซเวียตต่อปัญหาแก้มพูชา ภายหลังปีค.ศ. 1985 – ปัจจุบัน. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- รัชนิกร บุญหลง. ภูมิศาสตร์การเมือง: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- รายงาน: ปัญหาความมั่นคงของชาติ ในสายตาพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ (1). อาทิตย์รายสัปดาห์ 11(3),559 (2-8 มีนาคม 2531): 24-26.
- รายงาน: ปัญหาความมั่นคงของชาติ ในสายตาพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ (2). อาทิตย์รายสัปดาห์ 11,560 (9-15 มีนาคม 2531): 24-26.
- รายงาน: สุนทรพจน์ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ไทยกับโลกในทศวรรษ 1990. อาทิตย์รายสัปดาห์ 11(3), 602 (28 ธันวาคม 2531 - 3 มกราคม 2532): 30-32.
- รายงานพิเศษ: ตรวจสอบ 4 แนวรบชายแดน แจกกองกำลังอินโดจีน-พรรคใหม่ ขบวนการก่อการร้ายทั่วไทย. อาทิตย์รายสัปดาห์ 11(3),596 (16-22 พฤศจิกายน 2531): 14-17.
- เลขาธิการนายกรัฐมนตรี, สำนัก. สุนทรพจน์ของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 42 วันที่ 7 ตุลาคม 2530. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ป.).
- เลขาธิการรัฐสภา, สำนักงาน(รวบรวม). รวมคำแถลงนโยบายรัฐบาลและรายชื่อคณะรัฐมนตรี คณะที่ 1-43. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ป.).
- วอลเดน เบลโล. บ้านเมืองของเราลงแดง: แง่มุมทางสังคมวัฒนธรรมของรัฐประหาร 6 ตุลาคม. ใน ชาลววิทย เกษตรศิริ, เกษียร เตชะพีระ และธเนศ อารักษ์สุวรรณ (บรรณาธิการ), จาก 14 ถึง 6 ตุลาคม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541.
- วัชร เวทชะธีรางค์. แก้มพูชา: ปัญหาของเดียร์จันทางการเมืองระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ, 2534.
- วัชรินทร์ ยงศิริ. ความสัมพันธ์ไทย-แก้มพูชา ในรอบ 50 ปี. กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการสัมมนา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

วีรพันธ์ วารีวิชานนท์. ความสำคัญของอันนันทยามยุทธ์ต่อไทย กัมพูชา และญวน. กรุงเทพฯ: วิทยาลัย
นิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

ศูนย์นำการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจากอีสานสู่่นาน. อาทิตย์รายสัปดาห์ 2,69
(28 พฤศจิกายน 2521):

เสถียร จันทิมาธร. ชาติชาย ชุณหะวัณ: ทหาร 'นัก' ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2541.

สตีเฟ่น อาร์ เฮดเดอร์. รากเหง้าแห่งความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชากับพรรคแรงงาน
เวียดนาม. แปลโดย ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ (บรรณาธิการแปล). กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชีย จุฬาล
งกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

สถาบันเอเชียศึกษา. ไทยกับปัญหา กัมพูชา: ไขปัญหาประเด็นข้อข้องใจ วิเคราะห์และวิจารณ์นโยบาย
ของไทยเกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา. กรุงเทพฯ: เอกสารวิชาการของสถาบันเอเชียศึกษา อันดับที่
21 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

สมเกียรติ อ่อนวิมล. สัมพันธภาพอินเดีย – เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีอินเดียรับรองรัฐบาลเฮง
สัมริน ในกัมพูชา. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

สมจิต คล่องการเขียน, พันเอก. การป้องกันภัยที่คุกคามต่อความปลอดภัยของชาติ. เอกสารวิจัยส่วน
บุคคล ในลักษณะวิชาการเมือง เสนาธิการศูนย์รักษาความปลอดภัย สำนักผู้บัญชาการทหาร
สูงสุด, 2522.

สมชัย รักรัตติ. ความขัดแย้งสาธารณรัฐประชาชนจีน-สหภาพโซเวียตกับสงครามที่ไม่ประกาศใน
อินโดจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปณิธาน, 2522.

สมพงษ์ ชูมาก. ความพยายามของนานาประเทศในการแก้ไขวิกฤตการณ์กัมพูชา. กรุงเทพฯ: โครง
การเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

สมาคมสันติสุข: ความมั่นคงในห้องบอลรูม. อาทิตย์รายสัปดาห์ 2, 63 (12 ก.ย. 2521): 15-16.

สังคีต พิริยะรังสรรค์. ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ.2475-2503). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2526.

สัมภาษณ์: คำต่อคำจากปากสุขุมพันธ์-สุนเฐิน หมากการเมืองและข้อเท็จจริงบางประการ. อาทิตย์ราย
สัปดาห์ 11(3),607: 22-25.

สัมภาษณ์: นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 35,36(19-25 กุมภาพันธ์ 2532):18-19.

สัมภาษณ์: ม.ร.ว.สุขุมพันธ์ บริพัตร. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 35,36(19-25 กุมภาพันธ์ 2532): 17-21.

สัมภาษณ์พิเศษ: พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี 'แยกกันเดิน ร่วมกันดี'. มติชนสุดสัปดาห์
10,478(29 ตุลาคม 2532): 11-12, 55.

- สัมภาษณ์พิเศษ ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี. อาทิตย์รายสัปดาห์ 11 (3), 600 (14-20 ธันวาคม 2531): 25-29.
- สายหยุด เกิดผล. ความมั่นคงของชาติ. จิตวิทยาความมั่นคง (2526): 130-135.
- สารนิเทศ, กรม. พัฒนาการของแนวทางการแก้ปัญหาแก้มพุงภายใต้รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (สิงหาคม 2531 – ตุลาคม 2533. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2534.
- สารสิน วีระผล. ข้อพิจารณาภายในประเทศเกี่ยวกับนโยบายของประเทศไทยต่อกลุ่มประเทศอินโดจีน. วารสารสารานุกรม 33(10 กุมภาพันธ์ 2526): 39-51.
- สิทธิธาดา รัชประเทศ. ความรู้เรื่องพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โครงการทำหนังสือเพื่อเผยแพร่ข้อเท็จจริงในสังคมไทย บริษัทพิทักษ์ประชา, 2519.
- สุขุมพันธุ์ บริพัตร, ม.ร.ว. . สู่โฉมหน้าใหม่ ? อาเซียน – เวียดนามกับปัญหาแก้มพุง. กรุงเทพฯ: สถาบันศึกษา ความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สุณัย ผาสุก. นโยบายต่างประเทศของไทย: ศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อปัญหาแก้มพุง (4 สิงหาคม ค.ศ.1988 ถึง 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1991). กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สุนทรพจน์ของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กล่าวเนื่องในโอกาสที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดเลี้ยงแสดงความยินดีที่ ฯพณฯ พลเอกเปรม ได้รับพระราชทานปริญญารัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ณ ห้องดุสิตธานี เมื่อ 25 ก.ค.32. จิตวิทยาความมั่นคง (2533):152-160.
- สุนทรพจน์ของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในการสัมมนา "The Advent at 21 Century : The Rise of Asia หรือ ศตวรรษที่ 21 : ความรุ่งโรจน์แห่งเอเชีย" . กรุงเทพฯ: 26 พ.ย. 2539, หน้า 10.
- สุพรรณิการ์ สวีระสฤษฎี. นโยบายของไทยต่อประเทศแก้มพุง ระหว่าง พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ.2523. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- สุภัทร สุคนธาภิรมย์. มองสถานการณ์โลก. กรุงเทพฯ: สันติธรรม, 2528.
- สุภาพร โคกระบัน. นโยบายต่างประเทศไทยต่อกลุ่มอินโดจีน ระหว่าง พ.ศ. 2518 ถึง 2523.
- สุรเดช กกกกลิ่น (แปล). แก้มพุง: สงครามและความหวัง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อาทิตย์, กันยายน 2523.
- สุรชัย ศิริไกร. การศึกษานโยบายต่างประเทศของไทยต่อปัญหาแก้มพุง: วิเคราะห์จากทัศนคติการเล็งเห็นภัยของผู้นำไทย. วารสารร่วมพฤษภ (เม.ย.-มิ.ย.): 80-108.

- สุรชัย สิริไกร. บทบาทของผู้นำในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ: การดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อปัญหาแก้มพูชา. รวมงานเขียนและปาถกฐา เรื่อง การต่างประเทศของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน เล่มที่ 2. หน้า 11-28 . กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542 .
- สุรชาติ บำรุงสุข. กำลังรบเอเชีย: ข้อมูลและตัวเลข. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สุรชาติ บำรุงสุข. ไทยกับปัญหาแก้มพูชา: ผลกระทบต่อนโยบายความมั่นคงและต่างประเทศของไทย. ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์ (บรรณาธิการ), หน้า 183-193. 5 ทศวรรษการต่างประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536.
- สุรชาติ บำรุงสุข. ไทยกับปัญหาแก้มพูชา: ผลกระทบต่อนโยบายความมั่นคงและต่างประเทศของไทย. เอเชียปริทัศน์ 8,2(พฤษภาคม – สิงหาคม 2530): 20-32.
- สุรชาติ บำรุงสุข. สหรัฐอเมริกากับระบบทหารในประเทศไทย: ศึกษากรณีความช่วยเหลือทางการทหาร ยุคหลังสงครามเวียดนาม (1975 – 1980). ใน เอฟ – 16 กับการเมืองไทย. เอกสารวิชาการสถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เมษายน 2528.
- สุรชาติ บำรุงสุข. สงครามเย็นใหม่: มหาอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. มติชนสุดสัปดาห์ 22,1146 (5-11 สิงหาคม 2545): 33.
- อาทิตย์ กำลังเอก, พลเอก. ทหารกับปัญหาของชาติ. จิตวิทยาความมั่นคง (2526): 141-153.
- อาลัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ วีรบุรุษนักสู้. ธุรกิจก้าวหน้า 10,118(พฤษภาคม 2541): 8-25.
- อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ เพื่อความมั่นคงและมั่งคั่งแห่งชาติ. อาทิตย์รายสัปดาห์ 11(3),620 (3-9 พฤษภาคม 2532): 37-42.
- สุน เชน เชนไทย: การเดินหมากแบบล้ำยุคของชาติชาย. อาทิตย์รายสัปดาห์ 11(3), 606 (25-31 ม.ค.2531): 19-21.

ภาษาอังกฤษ

- Armstrong, J.D. Revolutionary Diplomacy. Berkeley: University of California Press, 1977.
- Asiaweek (29 July 1988):18.
- Asiaweek (24 March 1989): 31.
- Baldwin, David. Thinking about Threats. Journal of Conflict Resolution 15(1971): 71-78.
- Brown, Mac Alister; and Zasloff, Joseph J.. Cambodia: Confounds the Peacemakers 1979-1998.
New York: Cornell University Press, 1998.
- Chanda, Nayan. Vietnam and Cambodia: Domination and Security. in Joseph J. Zasloff (ed).
Postwar Indochina: Old Enemies and New Allies. Washington D.C.: Center for the study of
Foreign Affairs, 2531.
- Chandler, David P.; and Kiernan, Ben (eds). Revolution and Its Aftermath in Kampuchea: Eight
Essays. New Haven: Yale University Southeast Asia Studies, 1983.
- Cohen, Raymond. Threat Perception in International Crisis. London: The University of Wisconsin
Press, 1979.
- Crouch, Harold. Southeast Asia in 1977: A Political Overview. in Leo Suryadinata (ed), pp.3-14.
Southeast Asian Affair 1978. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1978.
- Economic Weekly. (19-25 January 1978): 37.
- Far Eastern Economic Review. (6 June 1975): 6.
- Far Eastern Economic Review. (1978): 31-48.
- Far Eastern Economic Review (19 January 1979): 11.
- Far Eastern Economic Review (2 February 1979): 9.
- Far Eastern Economic Review. (13 December 1990): 13.
- Gurtov, Melvin. China and Southeast Asia: the Politics of Survival. Bal timore: Johns Hopkins,
1975.
- Heinzig, Dieter. The role and interests of the USSR in Indochina. in Khien Theeravit and MacAllister
Brown (eds), pp.138-139, Indochina and Problems of Security and Stability in Southeast
Asia. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1981.
- H.E. General Prem Tinsulanonda. Southeast Asia 1985-1995: A Strategy for Growth, Prosperity and

- Security. Thailand Foreign Affairs Newsletter 2/85. (February 1985): 9-10.
- Jackson, Karl D. (ed). Cambodia 1975-2521: Rendezvous with Death. New Jersey: Princeton University Press, 1989.
- Jackson, Karl D. (ed).. U.S.-Southeast Asian Relations. from the Third U.S.-ASEAN Conference on "ASEAN in Regional and International Context". S.I.: Institute of East Asian Studies, University of California, 1985.
- Jackson, Karl D. (ed).. U.S.-Thai Security Relationships. Bangkok: American Studies Program, Chulalongkorn University, 1986.
- Kamm, Henry. Cambodia: Report from A Stricken Land. New York: Arcade Publishing, 1998.
- Kaufman, Daniel J.; Mckitrick, Jeffrey S.; and Leney, Thomas J. (eds). U.S. National Security: A Framework for Analysis. Toronto: D.C.Health and Company, 1985.
- Kershaw, Roger. Multipolarity and Cambodia's Crisis of Survival: A Preliminary Perspective on 1979. in Southeast Asia Affairs 1980. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1980.
- Kiernan, Ben. The Pol Pot Regime: Race, Power and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge.1975-1979. New York: Yale University Press, 1996.
- Kiernan, Ben. The Samlaut Rebellion. Melbourne: Monash University Center of Southeast Asian Studies Working Paper No. 4, (n.d.).
- Knorr, Klaus. Threat Perception. in Historical Dimensions of National Security Problems. Lawrence: Kansas, 1976.
- Marr, David. Vietnamese Anticolonialism. 1855-1925. Berkeley: University of California Press, 1971.
- Masaki, Takahashi. The Thai State in the Regional System of Southeast Asia during the Cold War. in The Final Report for the National Research Council of Thailand. Japan: Niigata University of International and Information Studies, 1999.
- Morris, Stephen J. Why Vietnam Invaded Cambodia: Political Culture and the Causes of War. California: Standford University Press, 1999.
- Nixon, Richard M. The Memoirs of Richard Nixon. London: Arrow Books, 1979.
- Olson, James (ed). Dictionary of the Vietnam War. New York: Greenwood Press, 1988.
- Osborne, Milton. Politics and Power in Cambodia. Hong Kong: Universities Press, 1973.

- Pike, Douglas. History of Vietnam Communism, 1925-1976. Hoover Institution Press, 1978.
- Pike, Douglas. Vietnam and Soviet Union: Anatomy of an Alliance. London: Westview Press, 1987.
- Phuangkasem, Corrine . Thailand's Foreign Relation, 1964-1980. Singapore: Institute of Southeast Asia Studies, 1984.
- Pruitt, D.G. Definition of the Situation as a Determinant of International Action. in H.G.Kelman (ed), International Behavior. New York, 1965.
- Reddi, V.M. A History of the Cambodia Independence Movement. Tirupati: Sri Venkateswara University Press, (n.d.).
- Reston, Russel. Superpower Competition in Southeast Asia: An Assessment. Contemporary Southeast Asia (8 September 1986): 99-106.
- Singer, David. Threat-Perception and the Armament Tension Dilemma. In Journal of Conflict Resolution 2,1(1958): 93-94.
- Smith, Roger. Cambodia's Foreign Policy. Ithaca: Cornell University Press, 1965.
- Snyder, Richard C.; Bruck, H.W.; and Sapin, Burton. The Decision-Making Approach to the Study of International Politics in James Rosneau(ed), International Politics and Foreign Affairs. New York: The Free Press, 1962.
- Stuart-Fox, Martin. Lao Foreign Policy: The View from Vientienne. Journal of Contemporary Asia 11,3(1981): 350-361.
- Taylor, Jay. China and Southeast Asia: Peking's Relations with Revolutionary Movements. New York: Praeger, 1974.
- Thayer, Carlyle A. Vietnam's Foreign Policy, World Review 20,2 (June, 1981): 34
- The Khmers Fights Against the Vietnamese. Economics Weekly. (19-25 January 1978): 4-49.
- The Nation (September 9, 2531): 1-2.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ลำดับเหตุการณ์ทหารเวียดนามคุกคามความมั่นคงของไทยบริเวณชายแดนในช่วงที่
เวียดนามยึดครองกัมพูชา (พ.ศ. 2522 – 2532)

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2522	<p>เดือนมกราคม เวียดนามรุกรานและยึดครองกัมพูชา</p> <p>เดือน พ.ย. – ธ.ค. มีการคุกคามบริเวณชายแดนส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะการยิงปืนใหญ่และปืนครกตกเข้ามาในเขตแดนไทย และการล่องลำของกองกำลังต่างชาติ</p>	<p>กระทรวงการต่างประเทศมีหนังสือถึงเลขาธิการสหประชาชาติในวันที่ 27 ธ.ค. ซึ่งแจ้งถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดตามชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของไทย นอกจากนี้ยังเรียกร้องให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตามมติของสหประชาชาติ</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2523	<p>เดือน ม.ค. – ก.พ. มีการยิงกระสุนอาวุธหนักเข้ามาในเขตไทยมากขึ้น ทำให้ราษฎรไทยเสียชีวิตและบาดเจ็บ นอกจากนี้มีการล่องลำดินแดนของเฮลิคอปเตอร์และเครื่องบินไม่ปรากฏสัญชาติ 2 ครั้ง ในพื้นที่ของ อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี โดยเฉพาะที่บ้านโอลำเจียก ทหารเวียดนามจำนวน 2,000 คน ได้ล่องลำเข้ามาถึง 1 กิโลเมตร</p> <p>วันที่ 23 มิ.ย. ทหารเวียดนามซึ่งมีกำลังมากกว่า 2 กองร้อย ลำดินแดนเข้ามาทำการโจมตีบ้านโนนหมากมุ่น อ.ตาพระยา จ.ปราจีนบุรี ในขณะที่กองกำลังของเวียดนามอีกหน่วยได้ถูกเข้ามาในดินแดนของไทย</p> <p>ที่บ้านโนนเสาเอ้ ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของโนนหมากมุ่น และได้ปะทะกับกองกำลังทหารของฝ่ายไทย ซึ่งทำให้ราษฎรกัมพูชาและชาวบ้านผู้บริสุทธิ์ ต้องบาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก</p> <p>วันที่ 24 มิ.ย. เครื่องบินตรวจการณ์และเฮลิคอปเตอร์ของไทย ถูกยิงตกในเขตแดนไทย</p>	<p>กระทรวงการต่างประเทศได้แจ้งให้เลขาธิการสหประชาชาติทราบอีกครั้ง ถึงเหตุการณ์ละเมิดอธิปไตยของไทยที่เพิ่มขึ้น</p> <p>กองกำลังฝ่ายไทยทำการตอบโต้อย่างรุนแรงและขับไล่ทหารเวียดนามออกไปได้</p> <p>กระทรวงการต่างประเทศได้สั่งการไปยังเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทย ประจำสหประชาชาติได้แจ้งเลขาธิการสหประชาชาติ</p> <p>ทราบถึงการบุกรุกดังกล่าว</p> <p>กระทรวงการต่างประเทศ ได้เชิญนายหวาง เบบาง เอกอัครราชทูตเวียดนามมาพบในวันที่ 24 มิ.ย. และยื่นบันทึกช่วยจำของกระทรวงการต่างประเทศประท้วงการละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของไทยของกองทหารเวียดนาม</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2524	<p>วันที่ 3 ม.ค. กำลังทหารเวียดนามได้ ล้วงล้ำพรมแดนเข้ามา 500 เมตร ที่หมู่บ้านสะ แหง อ.ตาพระยา จ.ปราจีนบุรี จึงเกิดการ ปะทะกับทหารไทย ทำให้ทหารไทยเสียชีวิต 2 นาย บาดเจ็บ 1 นาย</p> <p>ในช่วงเดือน ม.ค. มีการละเมิดอธิปไตย ในลักษณะที่มีการยิงกระสุน อาวุธหนักเข้ามา ในไทยเป็นผลให้ราษฎรไทยและเจ้าหน้าที่ ได้รับบาดเจ็บ</p> <p>ช่วงเดือน มี.ค. เหตุการณ์ลดความรุนแรง ลง มีการยิงกระสุนอาวุธหนักเข้ามาในเขต ไทยบ้าง แต่ไม่มีผู้ใดได้รับบาดเจ็บ และยังมี การปะทะกันประปราย</p>	<p>อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการ ต่างประเทศ ได้เชิญนายโด จ็อง ควง อุปทูต เวียดนามประจำประเทศไทยมาพบ พร้อม กับยื่นบันทึกช่วยจำประท้วงต่อการกระทำ ของเวียดนาม</p> <p>กระทรวงการต่างประเทศ ได้แจ้งเรื่อง เวียดนามละเมิดอธิปไตยให้เลขาธิการ สหประชาชาติทราบ และขอให้เลขาธิการ สหประชาชาติทำหนังสือเวียนแจ้งให้ ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติทุก ประเทศทราบถึงการบุกรุกของเวียดนาม</p> <p>สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการ ทหารสูงสุดได้ชี้แจงสถานการณ์ว่า ถึงแม้ เหตุการณ์ช่วงนี้จะรุนแรงเหมือนช่วงที่ผ่านมา แต่ก็ยังมีความพยายามจะละเมิดอธิปไตย ไทย ด้วยการใช้อำนาจขนาดเล็กถี่ตลอดเข้า มาเพื่อหาข่าวสาร</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2525	<p>วันที่ 11 ก.พ. เครื่องบินเวียดนามได้บินล่่วงล้ำเขตแดนไทยและได้บินลงฉุกเฉินในพื้นที่บริเวณบ้านโปรงแสง อ.สระแก้ว จ.ปราจีนบุรี ซึ่งมีทหารเวียดนามอยู่บนเครื่อง 13 คน</p> <p>วันที่ 17 ก.พ. กองกำลังเวียดนามได้รุกล้ำดินแดนเข้ามาในเขตไทยประมาณ 1 กม. ในเขตบ้านซับริ ต.ปะตง อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี และได้เกิดการปะทะกับกำลังตำรวจตระเวนชายแดนของไทย ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนเสียชีวิต 5 นาย</p> <p>ช่วงเดือน มี.ค. ปัญหาผู้อพยพชาวกัมพูชาหลบหนีเข้ามาในไทยในพื้นที่ อ.บ่อไร่ จ.ตราด</p> <p>ช่วงเดือนเม.ย. เหตุการณ์คุกคามส่วนใหญ่เกิดจากการที่ทหารเวียดนามยิงกระสุนอาวุธหนักตกเข้ามาในเขตไทย ในพื้นที่ชายแดนด้าน จ.ปราจีนบุรี และ จ.ตราด ทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับบาดเจ็บหลายนายและบ้านเรือนราษฎรไทยได้รับความเสียหาย</p> <p>ช่วงเดือน พ.ค. — มิ.ย. เวียดนามทำการกวาดล้างกลุ่มต่อต้านบางพื้นที่ในบริเวณชายแดน มีการล่่วงล้ำดินแดนไทยประมาณ 30 ครั้ง และถูกกองกำลังฝ่ายไทยผลักดันออกไป และมีการยิงกระสุนอาวุธหนักตกเข้า</p>	<p>ฝ่ายทหารของไทยได้ควบคุมตัวและทำการสอบสวนระยะหนึ่ง จากนั้นก็ให้รัฐบาลเวียดนามรับตัวทหารเหล่านี้กลับไป</p> <p>เมื่อมีการละเมิดรุกล้ำเข้ามาในดินแดนไทยของทหารเวียดนามทุกครั้ง กระทรวงการต่างประเทศได้ทำหนังสือยื่นต่อเลขาธิการสหประชาชาติ เพื่อเป็นการประท้วงการกระทำของเวียดนาม ซึ่งตลอดช่วงปี ค.ศ. 1982 นี้ได้มีการยื่นหนังสือประท้วงดังกล่าวกว่า 5 ฉบับ ซึ่งแต่ละครั้งรัฐบาลไทยก็ได้ชี้แจงให้ทราบถึงการกระทำของเวียดนามที่ไม่เคารพต่ออธิปไตยจากการล่่วงละเมิดดินแดนไทยในลักษณะต่าง ๆ กัน และรัฐบาลได้เรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามมติของสหประชาชาติให้มีการถอนทหาร</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
	<p>มาในเขตแดนไทย 20 ครั้ง ทำให้ราษฎรไทยเสียชีวิตและบาดเจ็บหลายคน ทหารพม่าได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามี การละเมิดน่านฟ้าของไทยโดยเครื่องบิน เวียดนาม 3 ครั้ง ในพื้นที่ จ.ปราจีนบุรี อุบลราชธานี และตราด</p> <p>ช่วงเดือน ก.ย. – ต.ค. ทหารเวียดนาม เริ่มปฏิบัติการกวาดล้างกลุ่มต่อต้านอีก ทำให้ กระสุนอาวุธหนักตกเข้ามาในเขตไทยเกือบ 10 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีการล่องลำดินแดน ไทยอย่างน้อย 6 ครั้ง ทำให้ราษฎรไทยและ เจ้าหน้าที่เสียชีวิตและบาดเจ็บ</p> <p>ช่วงเดือน พ.ย. – ธ.ค. มีเหตุการณ์ละเมิด ดินแดนไทยกว่า 20 ครั้ง ทำให้ราษฎรไทย เสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บหลายคน</p>	<p>เวียดนามออกจากกัมพูชา และเรียกร้องให้ ชาวโลกพากันประณามเวียดนาม และอ้างถึง สิทธิอันชอบธรรมของประเทศไทยในอันที่ จะใช้มาตรการทุกอย่างเพื่อพิทักษ์รักษา อธิปไตย ชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ไทย</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2526	<p>วันที่ 31 ม.ค. — 1 ก.พ. เวียดนามได้ส่งกำลังทหารเข้าโจมตีค่ายผู้อพยพชาวกัมพูชาที่อยู่ตรงข้ามบ้านหนองจาน อ.ตาพระยา จ.ปราจีนบุรี ซึ่งการโจมตีครั้งนี้เวียดนามได้ยิงกระสุนปืนใหญ่เข้ามาตกในเขตไทย เป็นผลให้ราษฎรไทยเสียชีวิตและบาดเจ็บหลายคน บ้านเรือนได้รับความเสียหายและสัตว์เลี้ยงเสียชีวิตจำนวนหนึ่ง</p> <p>วันที่ 28 มี.ค. — 2 เม.ย. ในการโจมตีค่ายผู้อพยพ ทหารเวียดนามได้รุกล้ำเข้ามาในเขตแดนไทยที่บริเวณระหว่างเขาพนมพระและเขาพนมฉัตร และเกิดการปะทะกับกำลังทหารไทยเป็นผลให้เจ้าหน้าที่เสียชีวิต 5 คน บาดเจ็บ 7 คน</p>	<p>กระทรวงการต่างประเทศได้สั่งการให้เอกอัครราชทูตลาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก มีหนังสือถึงเลขาธิการสหประชาชาติในการประท้วงการกระทำของเวียดนาม</p> <p>รัฐบาลไทยมีหนังสือถึงเลขาธิการสหประชาชาติ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าว และประณามพฤติกรรมของเวียดนาม</p> <p>รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่มาร่วมประชุมที่กรุงเทพฯ ได้ออกคำแถลงร่วมเมื่อ 1 เม.ย. ประณามเวียดนาม</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คู่ความของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2527	<p>วันที่ 26 มี.ค. กองกำลังเวียดนามได้เข้าโจมตีค่ายผู้อพยพชาวกัมพูชาตรงข้ามบ้านลำโรงเกียรติ อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ และกองกำลังเวียดนาม 1 กองพันได้ล่องลำเข้ามาในเขตไทยทางช่องเขาพระพะลัย จึงได้เกิดปะทะกับกำลังทหารไทยที่เข้าทำการขัดขวาง ผลปรากฏว่าทหารไทยเสียชีวิต 7 คน และบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง</p> <p>ช่วงกลางเดือน เม.ย. เวียดนามโจมตีค่ายผู้อพยพบริเวณบ้านตาคุมตรงข้าม อ.สังขละ จ.สุรินทร์ และบ้านอัมปิลตรงข้าม อ.ตาพระยา จ.ปราจีนบุรี และบ้านสุขสันต์ตรงข้าม อ.บ่อไร่ จ.ตราด และฝ่ายเวียดนามได้ยิงปืนใหญ่เข้ามาตกในเขตไทยหลายพื้นที่สร้างความเดือดร้อนให้กับราษฎรไทยบริเวณชายแดนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้เครื่องบินตรวจการณ์แบบแอล 19 ของไทย ซึ่งบินลาดตระเวนในเขตไทยโดยไม่ได้ติดอาวุธถูกยิงตกในพื้นที่กิ่ง อ.บึงเขด จ.สุรินทร์ เป็นเหตุให้นักบินไทยเสียชีวิต 1 คน</p>	<p>กระทรวงการต่างประเทศยื่นหนังสือประท้วงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเลขาธิการสหประชาชาติ</p> <p>กระทรวงการต่างประเทศทำการประท้วงเวียดนาม โดยเชิญเอกอัครราชทูตเวียดนามประจำประเทศไทยมารับทราบการประท้วงเมื่อวันที่ 30 มี.ค.</p> <p>ในการตอบโต้ปฏิบัติการของเวียดนามครั้งนี้ นอกจากจะมีหนังสือประท้วงการกระทำของเวียดนามไปยังเลขาธิการสหประชาชาติแล้ว กระทรวงการต่างประเทศยังได้เชิญบรรดาทูตจากมิตรประเทศรวม 22 ประเทศ มารับทราบเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และรายงานให้รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ ทราบต่อไป และได้ร้องขอให้มิตรประเทศทั้งหลายได้ร่วมกันให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมอย่างเร่งด่วนแก่ชาวกัมพูชาที่อพยพเข้ามาพักพิงในเขตไทย และยังสามารถเรียกร้องให้รัฐบาลของประเทศต่างๆ ดำเนินการใดอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการประณามต่อการกระทำของเวียดนาม นอกจากนี้กระทรวงการต่างประเทศยังได้เชิญเอกอัครราชทูตเวียดนามมารับหนังสือประท้วงอีกด้วย</p> <p>ด้านอาเซียน รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซียในฐานะประธานคณะกรรมการ</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
	<p>วันที่ 5 พ.ย. กองกำลังเวียดนาม 1 กองร้อยพร้อมอาวุธหนักได้เข้าโจมตีที่ตั้งหมวดตำรวจตระเวนชายแดนที่ 239 ณ บ้านตระเวง อ.บัวเชด จ.สุรินทร์ ซึ่งอยู่ลึกเข้ามาในเขตแดนไทย 3 กม. ทำให้เจ้าหน้าที่ไทยเสียชีวิต 18 นาย บาดเจ็บ 34 นาย</p> <p>วันที่ 18 พ.ย. กองกำลังเวียดนาม ประมาณ 4 กองพัน กำลังประมาณ 2,500 – 3,000 คน สนับสนุนด้วยปืนใหญ่และเครื่องทิ้งลูกระเบิดได้เริ่มเข้าโจมตีค่ายผู้อพยพที่บ้านหนองจาน ผลการสู้รบระหว่างทหารเวียดนามกับกำลังทหารรัฐบาลผสม 3 ฝ่าย ทำให้ผู้อพยพชาวกัมพูชาได้รับบาดเจ็บ 62 คน เสียชีวิต 6 คน ที่พักอาศัย โรงพยาบาล โรงเรียน โรงอาหาร ภายในค่ายผู้อพยพถูกทำลายเสียหายเป็นจำนวนมาก ชาวกัมพูชาจำนวน 22,262 คน ได้พากันหลบหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตไทย</p>	<p>ถาวรของอาเซียนได้ออกแถลงการณ์ของอาเซียนประนามกรณีเวียดนามล้ำเขตแดนไทย</p> <p>กระทรวงการต่างประเทศได้ทำหนังสือประท้วงผ่านไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติและกระทรวงการต่างประเทศได้ร่วมกันชี้แจงสถานการณ์โจมตีค่ายผู้อพยพให้บรรดาทูตและผู้แทนทูตประเทศต่างๆ ได้รับทราบ</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2528	<p>วันที่ 20 ก.พ. กองกำลังเวียดนามได้ยิงปืนใหญ่เข้ามาที่จุดสังเกตการณ์ทางทหารของไทยที่เนิน 347 ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของ อ.บ้านกรวด จ.บุรีรัมย์ ห่างจากชายแดนไทย-กัมพูชา ประมาณ 11 กม. เป็นผลให้ทหารไทยเสียชีวิต 3 นาย บาดเจ็บสาหัสจำนวนมาก</p> <p>วันที่ 4 มี.ค. กองกำลังเวียดนามประมาณ 100 คน ได้รุกรานเข้ามาในเขตไทยที่ อ.กันตลกชัย จ.ศรีสะเกษ ห่างจากชายแดนไทย-กัมพูชาประมาณ 10 กม. และได้จับกุมราษฎรไทยจำนวน 62 คน ราษฎรที่ได้พยายามหลบหนีได้ถูกทหารเวียดนามฆ่าตายจำนวน 11 คน ส่วนกองกำลังทหารไทยที่ถูกส่งไปเพื่อช่วยราษฎรเคราะห์ร้ายได้ปะทะกับกองกำลังเวียดนามเป็นผลให้ทหารไทยเสียชีวิต 5 นาย</p> <p>วันที่ 5 มี.ค. กองกำลังเวียดนามจำนวน 2 กองพันได้เคลื่อนกำลังเข้ามาในเขตไทยที่ จ.สุรินทร์ ห่างจากชายแดนไทย-กัมพูชาประมาณ 2-3 กม. และได้โจมตีฐานที่มั่นของไทยที่เนิน 361, 400 และ 427 เวียดนามสามารถยึดพื้นที่บางส่วนของเนิน 361 เป็นผลทำให้ทหารไทยเสียชีวิต 7 นาย บาดเจ็บ 34 นาย สูญหาย 3 นาย</p> <p>วันที่ 5-10 มี.ค. กองกำลังเวียดนามได้ยิงปืนใหญ่เข้ามาในไทยอย่างต่อเนื่อง และได้</p>	<p>กลุ่มประเทศอาเซียนได้จัดให้มีการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ สมัยพิเศษระหว่างวันที่ 11-12 ก.พ. ที่กรุงเทพฯ เพื่อพิจารณาปัญหาแกมพูชาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์หลังจากที่เวียดนามได้ทำการรุกรานอธิปไตยของไทย</p> <p>วันที่ 6 มี.ค. กองกำลังของไทยได้ผลักดันกองกำลังเวียดนามออกไปจากเนิน 361 และได้ทำความสูญเสียอย่างหนักแก่กอง</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
	<p>รुकกล้าเข้ามาในไทย ทำให้ราษฎรไทยจำนวนกว่า 7,500 คน ในพื้นที่ อ.กาบเชิง อ.สังขละ จ.สุรินทร์ ต้องหาที่หลบภัยในพื้นที่ปลอดภัย และเหตุการณ์นี้ทำให้ราษฎรไทยเสียชีวิต 3 คน สัตว์เลี้ยงล้มตายเป็นจำนวนมาก และยังทำความเสียหายให้แก่บ้านเรือนราษฎรจำนวน 40 หลัง และโรงเรียนอีก 1 แห่ง</p> <p>วันที่ 11 มี.ค. กองกำลังเวียดนามได้โจมตีฐานที่มั่นของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี (ประธานาธิบดีรัฐบาลผสมกัมพูชา ประชาธิปไตยในเขตกัมพูชา) และได้มีการรุกรานดินแดนไทยอย่างมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าในเขตพื้นที่ อ.สังขละ จ.สุรินทร์ และได้ปะทะกับกองกำลังไทยเป็นผลให้ทหารไทยเสียชีวิต 11 นาย บาดเจ็บ 68 นาย สูญหาย 3 นาย</p> <p>เดือน พ.ย. เวียดนามได้ยิงปืนครกปืนใหญ่ และจรวดอาร์ทีจีเข้ามาในเขตไทยจำนวน 264 ครั้ง</p> <p>เดือน ธ.ค. เวียดนามใช้อาวุธหนักยิงเข้ามาในไทยจำนวน 578 ครั้ง</p>	<p>กำลังเวียดนามผู้รุกราน</p> <p>ทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ล่วงละเมิดอธิปไตยของไทย ทางกระทรวงการต่างประเทศได้ยื่นประท้วงเวียดนามไปยังสหประชาชาติ</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คู่ความของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2529	<p>วันที่ 20 ก.พ. ทหารพรานและอาสาสมัครได้เหยียบกับระเบิด ซึ่งทหารเวียดนามได้นำมาวางไว้บริเวณ บ้านแปดอู่ม อ.น้ำยืน จ.อุบลราชธานี ทำให้มีผู้เสียชีวิต 10 นาย บาดเจ็บสาหัส 18 นาย</p> <p>ช่วงต้นเดือน พ.ค. ทหารเวียดนามได้ล่องละเมิดอธิปไตยหลายครั้งทางชายแดนด้าน จ.ตราด</p> <p>ช่วงปลายปี เวียดนามได้ส่งกองกำลังทหารรุกถ้ำดินแดนไทยหลาย กม. เข้ามายึดครองพื้นที่เนินเขาต่างๆ ในบริเวณ “ช่องบก” ซึ่งบริเวณดังกล่าวนี้เป็นเขตรอยต่อ 3 ประเทศ คือ ไทย ลาว และกัมพูชา ซึ่งมีสภาพเป็นเนินเขาเตี้ย มีระดับความสูงระหว่าง 400-500 เมตร เนินสำคัญๆ ที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ ได้แก่ เนิน 479, 453, 408, 495 และ 500</p> <p>นอกจากนี้ ทหารเวียดนามยังได้ลักลอบเข้ามาวางกับระเบิดในเขตไทยด้วย เป็นผลให้ในช่วงปลายปี 1985 และ 1986 เจ้าหน้าที่ไทยเสียชีวิตและบาดเจ็บจากการเหยียบกับระเบิดจำนวนมาก</p>	<p>รัฐบาลไทยได้ส่งกองกำลังทหารไทยเข้าไปต่อต้านและผลักดันกำลังทหารเวียดนาม</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ. 2530	<p>ช่วงต้นปี มีการสู้รบระหว่างทหารไทยกับทหารเวียดนามที่บริเวณช่องบก โดยฝ่ายไทยเสียเปรียบฝ่ายเวียดนามอย่างมาก ทำให้มีการสูญเสียของฝ่ายไทยในระดับสูง เพื่อเปรียบเทียบกับ การสู้รบกับทหารเวียดนามในพื้นที่อื่น จากการเปิดเผยของผู้บัญชาการทหารบกเมื่อเดือน เม.ย. ปรากฏว่ามีทหารไทยเสียชีวิต 45 นาย เป็นนายทหารสัญญาบัตร 3 นาย ชั้นประทวน 10 นาย และพลทหาร 32 นาย นอกจากนี้ยังมีกองกำลังทหารเวียดนามเข้ามาตั้งมั่นที่บริเวณช่องโอบก อ.น้ำยืน (พื้นที่รอยต่อสามประเทศ) จ.อุบลราชธานี ซึ่งเวียดนามอ้างว่าเป็นพื้นที่ของประเทศกัมพูชา</p> <p>วันที่ 29 พ.ค. กองกำลังเวียดนามได้รุกล้ำเข้ามาในดินแดนไทยทางทิศตะวันตกของหลักเขตที่ 29 อ.ตาพระยา จ.ปราจีนบุรี และได้ปะทะกับหน่วยลาดตระเวนชายแดนของไทยด้วย</p> <p>กล่าวโดยสรุปในช่วงเดือน ม.ค.-พ.ค. ค.ศ. 1987 กองกำลังทหารของเวียดนามได้ละเมิดอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนไทยมากกว่า 720 ครั้ง อันเป็นผลให้ราษฎรไทยที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนจำนวน 17 คน เสียชีวิต บาดเจ็บจำนวน 33 คน และบ้านเรือนอีกประมาณ 100 หลังถูกทำลาย</p>	<p>ฝ่ายไทยได้ระดมกองกำลังทหารพรานทุกกองพันในพื้นที่กองทัพภาคที่ 2 คือจากที่ 20-26 พร้อมกับทหารพรานจากปักษ์ธงชัย ปฏิบัติการร่วมกับทหารหลักออกเคลียร์พื้นที่และพยายามยึดพื้นที่คืนจากกองกำลังเวียดนามออกจากพื้นที่แถบพื้นที่บ้านลาดและบ้านบราเนะ ซึ่งมีการเปิดเผยภายหลังในนาม “ยุทธการดี.9”</p> <p>พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกได้พาบรรดาสื่อมวลชนเข้าไปเยี่ยมชมเหตุการณ์ในแนวหน้าในเดือน มี.ค. เพื่อให้เห็นสภาพเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงต่างๆ และเพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ทหารของไทย</p> <p>กระทรวงการต่างประเทศได้ยื่นคำประท้วงผ่านเลขาธิการสหประชาชาติ ในวันที่ 4 เม.ย.</p>

ช่วงปี	เหตุการณ์คุกคามของเวียดนามต่อไทย	การดำเนินการของรัฐบาลไทย
พ.ศ.2532	เดือนกันยายน เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา	

ภาคผนวก ข

ประวัติย่อของ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีคนที่ 15

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

- สมัยที่ 1: คณะรัฐมนตรี คณะที่ 40: 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2520-21 ธันวาคม พ.ศ.2521
รักษาการในตำแหน่งถึง 12 พฤษภาคม พ.ศ.2522
- สมัยที่ 2: คณะรัฐมนตรี คณะที่ 41: ๓/ พฤษภาคม พ.ศ.2522-3 มีนาคม พ.ศ.2523

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เกิดเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2460 เป็นบุตรนายแจ่ม กับนางเจือ ชมะนันทน์ สมรสกับ คุณหญิงวิรัตน์ ชมะนันทน์ นามเดิมของ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ คือ "สมจิตร" (บางตำราเขียนสมจิตต์) ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น "เกรียงศักดิ์" เพื่อให้ชื่อมีลักษณะเป็นผู้ชายตามนโยบายของรัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

การศึกษาและรับราชการ

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เริ่มการศึกษาชั้นต้นที่โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย จังหวัดสมุทรสาคร โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร จากนั้นเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จนสำเร็จการศึกษาในปีพ.ศ.2483 ในระหว่างรับราชการทหารได้ศึกษาต่อที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก รุ่นที่ 28 และโรงเรียนเสนาธิการทหารบกแห่งสหรัฐอเมริกา ในปีพ.ศ.2507 ต่อมาเข้าเรียนในวิทยาลัยกองทัพบก และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 5

เคยดำรงตำแหน่งสำคัญในกองบัญชาการทหารสูงสุดตั้งแต่รองเสนาธิการทหาร, เสนาธิการทหาร, ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารสูงสุด จนถึงผู้บัญชาการทหารสูงสุด และดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2520 จนเกษียณอายุราชการก่อนเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคณะรัฐมนตรีเคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี และเป็นเลขาธิการคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน กับเลขาธิการคณะปฏิวัติ โดยมีพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ อดีตผู้บัญชาการทหารเรือ และผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปฯ (เมื่อวันที่ 6

ตุลาคม พ.ศ.2519) และหัวหน้าคณะปฏิวัติ (เมื่อ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520) พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เคยประกาศก่อนทำการปฏิวัติว่า "ทหารจะเป็นเปลือกหอยให้แก่สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์และประชาชน ไม่ใช่เปลือกหอยของบุคคลหรือคณะบุคคลใด"

ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน อันมีพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้า ซึ่งได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 คณะรัฐมนตรีโดยการนำของม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จึงเป็นอันสิ้นสุดลง ผู้ที่คณะปฏิรูปฯ สนับสนุนให้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (คนที่ 14) ต่อมาคือ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร โดยเข้าดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2519-วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ.2520

ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิวัติได้ทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จอีกครั้ง และได้จัดตั้ง "สถานโยบายแห่งชาติ" โดยสนับสนุนให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เลขาธิการคณะปฏิวัติซึ่งได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2520 เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (คนที่ 15) โดยพลเอก เสริม ฅ นคร ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก (ดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่ ตุลาคม พ.ศ.2519)

ดำรงตำแหน่งสมัยที่ 3 (คณะรัฐมนตรี คณะที่ 40)

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2520 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ประธานสถานโยบายแห่งชาติ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ.2520 มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี จำนวน 33 ตำแหน่ง เช่น พลเอก เล็ก นวมมาลี เป็นรมว. กระทรวงกลาโหม นายอุปดิษฐ์ ปาจริยางกูร เป็น รมว.กระทรวงการต่างประเทศ พลโท เปรม ติณสูลานนท์ เป็นรมช.กระทรวงมหาดไทย นายบุญสม มาร์ติน เป็นรมว. กระทรวงศึกษาธิการ นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็น รมช.กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรมว.กระทรวงมหาดไทย

โดยมีนายสุนทร หงส์ตคารมภ์ พลเอก บุญชัย บำรุงพงศ์ และนายสมภพ โทตระกิตย์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลได้แถลงนโยบายในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2520 หลังจากเข้าบริหารประเทศประมาณ 1 ปี ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามที่รัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรีได้เคยประกาศไว้ว่า จะให้มีการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อประกาศและบังคับใช้โดยเร็ว และหลังจากนั้นประมาณ 4-5 เดือนจึงมีการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศครั้งที่ 12

คณะรัฐมนตรี คณะที่ 40 สิ้นสุดลง เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 (ฉบับที่ 13) และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 301 คน และมีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 225 คน ในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2522 ทำให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารประเทศอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (สมัยแรก) เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2520-วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2521 และหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งไม่ได้ลงรับสมัครเลือกตั้ง ได้รับการสนับสนุนให้กลับเข้าดำรงตำแหน่งอีกครั้ง

ดำรงตำแหน่งสมัยที่ 2 (รัฐมนตรี คณะที่ 41)

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ.2522 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2522 มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีจำนวน 44 ตำแหน่ง เช่น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นรมว.กระทรวงกลาโหม พลเอกเล็ก แนวมาลี เป็นรมว.กระทรวงมหาดไทย นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นรมว.กระทรวงศึกษาธิการ นายบุญสม มาร์ติน เป็นรมว.กระทรวงสาธารณสุข นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรมว.ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น

รัฐบาลผสมของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ประกอบด้วย พรรคกิจสังคม 82 เสียง และ พรรคชาติไทย 78 เสียง ในการเข้าดำรงตำแหน่งสมัยที่ 2 ได้เกิดปัญหาเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจซึ่ง

ต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยที่ 1 และรัฐบาลชุดก่อน ๆ เมื่อรัฐบาลประกาศขึ้นค่ากระแสไฟฟ้าและน้ำประปา รวมทั้งการปรับราคาน้ำมันและแก๊สหุงต้ม อันเนื่องมาจากวิกฤติน้ำมัน ท่ามกลางเสียงคัดค้านต่อต้านอย่างรุนแรงทั้งในรัฐสภาและกลุ่มพลคั้งนอกรัฐสภา ทำให้เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลไม่มั่นคง ประกอบกับกระแสบีบรัดและขาดแรงสนับสนุนจากวุฒิสมาชิกสายกองทัพบกตั้งเช่นในอดีต กล่าวคือการปรับราคาน้ำมันได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนและกลุ่มนายทหารยังเติร์กที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล

ลาออกกลางสภาฯ

ในเวลาไม่กี่เดือนต่อมาหลังจากที่รัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เข้ามาบริหารประเทศเป็นสมัยที่ 2 ได้มีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ปรากฏว่าเมื่อมีการลงคะแนนเสียง รัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายได้รับความไว้วางใจ ต่อมาได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2523 ในเวลาต่อมาได้มีการเปิดอภิปรายคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ ในขณะที่ดำเนินการอภิปรายอยู่นี้ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ลุกขึ้นประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกลางสภา ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2523

ผลงานที่สำคัญ

ในการเข้าบริหารประเทศของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้เชิญอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์เกษม สุวรรณกุล มาเป็นรมว.ทบวงมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อคลี่คลายปัญหาความตึงเครียดระหว่างสถาบันการศึกษาชั้นสูงกับรัฐบาล ซึ่งอาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างจะไม่ดีกับรัฐบาลเก่า โดยเฉพาะจากกรณี 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และเพื่อดำเนินการทางการเมืองที่จะประสานความสามัคคีของคนในชาติ จึงได้มีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4-6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อการกบฏ (ต่อรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร) เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2520 โดยออกพระราชบัญญัติเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ.2520

ผลงานอื่น ๆ ของรัฐบาลได้แก่งานด้านการต่างประเทศ โดยดำเนินนโยบายปรับปรุงสัมพันธภาพกับประเทศใกล้เคียงในอินโดจีน ได้แก่ กัมพูชา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งรัฐบาลสามารถเจรจาเพื่อขอให้เครื่องบินไทยบินผ่าน่านฟ้าไปยังฮ่องกงได้สำเร็จ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2521 นอกจากนี้ยังดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่รัฐบาลม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้เดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน

และสหภาพโซเวียต เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจทั้งสอง ทำให้ไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้ากับทั้งสองประเทศแน่นแฟ้นขึ้น อีกทั้งได้จัดตั้งหน่วยงานสำคัญๆเพิ่มอีกหลายหน่วย เช่น การปีโตรเลียมแห่งประเทศไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพลังงาน และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา เป็นต้น

นอกจากผลงานในด้านการเมืองแล้ว พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ยังมีฝีมือในด้านการทำอาหารและ "แกงไก่ใส่บรันดิ" เป็นสูตรเฉพาะซึ่งเป็นที่รู้จักและกล่าวขวัญถึงแม้ในปัจจุบัน

พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2523 และดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอยู่ช่วงระยะหนึ่ง โดยได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด และต่อมาได้จัดตั้งและดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคชาติประชาธิปไตย และเคยถูกจับกุมในข้อหามีส่วนพัวพันกับคณะก่อความไม่สงบ หรือคณะที่ทำการปฏิวัติรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (ขณะดำรงตำแหน่งสมัยที่ 2) เมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2528 แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งในเวลาต่อมาได้รับนิรโทษกรรม ปัจจุบันได้ยุติบทบาททางการเมืองแล้ว

ภาคผนวก ค

ประวัติย่อของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีคนที่ 16

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ 1: คณะรัฐมนตรี คณะที่ 42: 3 มีนาคม พ.ศ.2523-19 มีนาคม พ.ศ.2526 (ยุบสภาฯ 19 มีนาคม พ.ศ.2526)

สมัยที่ 2: คณะรัฐมนตรี คณะที่ 43: 30 เมษายน พ.ศ.2526-4 สิงหาคม พ.ศ.2529 (ยุบสภาฯ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2529)

สมัยที่ 3: คณะรัฐมนตรี คณะที่ 44: 5 สิงหาคม พ.ศ.2529-3 สิงหาคม พ.ศ.2533 (ยุบสภาฯ 29 เมษายน พ.ศ.2529)

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เกิดเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2463 ที่ตำบลบ่อทราย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นบุตรคนที่ 6 ของรองอำมาตย์โท หลวงวินิจฉัยทัศนทกรรม (บึ้ง ติณสูลานนท์) กับนางออก ติณสูลานนท์

การศึกษา

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เริ่มการศึกษาขั้นต้นที่โรงเรียนวัดบ่อทราย และศึกษาต่อที่โรงเรียนวชิราวุธ จังหวัดสงขลา จากนั้นเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพมหานครที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเทคนิคทหารบก โรงเรียนทหารม้า ศูนย์การทหารม้า โรงเรียนยานเกราะ กองทัพบกสหรัฐอเมริกา ฟอ์ทน็อกซ์ เคนดัลกี สหรัฐอเมริกา วิทยาลัยกองทัพบก และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 9

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในปี พ.ศ.2484 ซึ่งเป็นรุ่นเดียวกับ พลเอก สัมภ์ จิตรปฎิมา พลเอก ประจวบ สุนทรางกูร พลเอก สายหยุด เกิดผล พลโท อำนาจ คำรักษาญจน์ และพลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์ ฯลฯ ผ่านการศึกษาโรงเรียน

ทหารม้ากองทัพบก สหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ.2496 ผ่านการศึกษาจากวิทยาลัยกองทัพบก เมื่อปี พ.ศ.2503 วปอ.รุ่น 9 ในปีพ.ศ.2509

การรับราชการ

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เริ่มรับราชการในตำแหน่งผู้บังคับหมวดที่กรมรถรบ-ทหารม้า จากนั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการมาตามลำดับ กล่าวคือ

ในปีพ.ศ.2489 เข้ารับราชการทหารยานเกราะ ยศร้อยตรี

ในปีพ.ศ.2489 เป็นผู้บังคับกองร้อยที่ 2 กองพันที่ 1 ทหารม้ายานเกราะ

ในปีพ.ศ.2493 เป็นผบ. กองพันที่ 5 ทหารม้ายานเกราะกองพลที่ 2

ในปีพ.ศ.2502 ได้เลื่อนยศเป็นพันเอก ในตำแหน่งรองผู้บัญชาการโรงเรียนยานเกราะ

ในปีพ.ศ.2506 ดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า เลื่อนยศเป็นพลตรีในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารม้า และเป็นรองแม่ทัพภาคที่ 2 ในปีพ.ศ.2516

ในปีพ.ศ.2517 ได้เป็นแม่ทัพภาคที่ 2 เลื่อนยศเป็นพลเอกในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก ในปีพ.ศ.2520

ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2521 ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก

ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งทางทหารมาโดยลำดับนั้น ได้เคยผ่านสมรภูมิตวิน (กรณีข้อพิพาทกับฝรั่งเศส) และสมรภูมิเกาหลี อีกทั้งเคยเป็นอาจารย์โรงเรียนศูนย์การทหารม้า และเป็นผบ.ศูนย์การทหารม้าสืบต่อจาก พลตรี ชวลิต ชูคหศิริลักษณ์

ดำเนินบทบาททางการเมือง

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เข้ามามีบทบาททางการเมืองขณะมียศเป็นเหตุการณ์พันเอกคุมกองกำลังทหารม้ารถรบโดยได้รับแต่งตั้งเป็น "สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ" เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2502 ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (นายกรัฐมนตรีคนที่ 11) และต่อมาในรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร (นายกรัฐมนตรีคนที่ 10 สมัยที่ 2) ซึ่งมีการประกาศและบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 8 หรือ "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511" เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2511 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็น "วุฒิสมาชิก" เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ.2511 จนถึงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2514 ซึ่งจอมพลถนอม กิตติขจร ทำการ "ปฏิวัติ" รัฐบาลตนเอง ครั้งต่อมาเมื่อมีการประกาศและบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 หรือ "ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515" เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2515 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งในขณะนั้นมียศพลตรี คุมกำลังทหารม้ายานเกราะได้รับแต่งตั้งเป็น "สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ"

และอยู่ในตำแหน่งจนถึงกรณี 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

ในสมัยรัฐบาลต่อมาโดยการนำของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ (นายกรัฐมนตรีคนที่ 12) ในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2517 ได้มีการประกาศและบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 10 หรือ "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517" พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาอีกครั้ง จนเกิดกรณี 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 และได้เข้าร่วมกับคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินโดยการนำของ "พลเรือเอก สงัด ชลออยู่" กระทำรัฐประหารรัฐบาลของม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (นายกรัฐมนตรีคนที่ 6 สมัยที่ 4) ซึ่งในขณะนั้น พลเอกเปรม มียศพลโทและอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก "นายธานินทร์ กรัยวิเชียร" ได้รับการสนับสนุนจากคณะปฏิรูปฯ ให้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (คนที่ 14) สืบต่อมา แต่แล้วรัฐบาล(เนื้อหอย) ก็ถูกคณะนายทหารชุดเดิม (เปลือกหอย) ทำการปฏิบัติ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 โดยนายทหารผู้หนึ่งที่ร่วมทำการปฏิวัติในตำแหน่งเลขาธิการคณะปฏิวัติคือ "พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์" เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (คนที่ 15) ต่อมา โดยในขณะนั้น พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มียศเป็นพลโท ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เคยเข้าร่วมในการปฏิวัติ-รัฐประหาร 2 ครั้งคือ

ครั้งที่ 1 เข้าร่วมใน "คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" ก่อรัฐประหารรัฐบาลม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (สมัยที่ 4) เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 โดยมีพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้า พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นเลขาธิการคณะปฏิรูปฯ

ครั้งที่ 2 เข้าร่วมใน "คณะปฏิวัติ" ก่อรัฐประหารรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 โดยมีพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้า พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นเลขาธิการคณะปฏิวัติ

ในสมัยรัฐบาลพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (คนที่ 15) พลโทเปรม ติณสูลานนท์ (ยศขณะนั้น) ได้เข้าร่วมรัฐบาลโดยดำรงตำแหน่ง รมช. กระทรวงมหาดไทย และสมาชิกสภาปฏิรูป ในปีพ.ศ.2520 โดยต่อมาได้เลื่อนยศขึ้นเป็นพลเอก และในสมัยรัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ สมัยที่ 2 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2521 ได้เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นรมว.กระทรวงกลาโหม ในปีพ.ศ.2522

เมื่อพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ลาออกจากตำแหน่ง (สมัยที่ 2) กลางสภาฯ โดยให้เหตุผลว่า "ได้เกิดการขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภา" ในปัญหาที่สำคัญหลายเรื่องและหลายครั้ง จนยากที่จะบริหารงานของชาติให้ดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้" และเมื่อมีการหยั่งเสียงในรัฐสภา ปรากฏว่า พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบก และรมว.กระทรวงกลาโหม ในรัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้รับการสนับสนุนให้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนต่อมาด้วยคะแนนเสียงสนับสนุนถึง 395 เสียง เป็นเสียงจากวุฒิสภา 200 เสียง และส.ส. 195 เสียง โดยได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีติดต่อกันถึง 3 สมัย รวมระยะเวลาประมาณ 8 ปี

ดำรงตำแหน่งสมัยที่ 1 (คณะรัฐมนตรี คณะที่ 42)

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2523 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พลอากาศเอก หาริน หงสกุล ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2523 มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี จำนวน 37 ตำแหน่ง เช่น พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา เป็นรมว. กระทรวงการต่างประเทศ นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรมว. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายตามใจ ขำภโต เป็นรมว.กระทรวงพาณิชย์ นายประเทือง กীরติบุตร เป็นรมว.กระทรวงมหาดไทย นายเกษม ศิริสัมพันธ์ และนายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นรมช. กระทรวงมหาดไทย นายชวน หลีกภัย เป็นรมว.กระทรวงยุติธรรม พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรมว.กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรมว. กระทรวงกลาโหม พลตรีประมาณ อติเรกสาร พลเอกเสริม ฦ นคร พันเอกถนัด คอร์มันด์ และนายบุญชู โรจนเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี โดยมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี 3 คน คือ นายสมศักดิ์ ชูโต นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เรืออากาศตรี บุญยงค์ วัฒนพงษ์

ในการเข้าดำรงตำแหน่งสมัยแรก พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการสนับสนุนทั้งจากบรรดาพรรคการเมืองต่าง ๆ ซึ่งได้รับเลือกตั้งมาจากการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2522 ในสมัยรัฐบาลเกรียงศักดิ์ 2

โดยรัฐบาลเปรม 1 ประกอบด้วยพรรคการเมืองถึง 5 พรรค คือพรรคกิจสังคม 82 เสียง

พรรคชาติไทย 38 เสียง พรรคประชาธิปัตย์ 32 เสียง พรรคชาติประชาชน 13 เสียง และพรรคสยาม
 ประชาธิปไตย 1 เสียง ซึ่งการเข้าร่วมเป็นรัฐบาลผสมในสมัยนั้นได้รับเสียงสนับสนุนจากฝ่ายทหาร
 เนื่องจาก พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และรัฐมนตรีหลายท่านก็
 เป็นทหาร ประกอบกับสมาชิกวุฒิสภาซึ่งแต่งตั้งมาตั้งแต่สมัยรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
 ก็มีทหารหลายท่าน อีกทั้งได้เชิญนายทหารผู้ใหญ่ในกองทัพ และหมูนักวิชาการที่มีชื่อเสียงมาเป็น
 รัฐมนตรีและที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ซึ่งสิ่งที่เหนืออื่นใดก็คือได้รับความเชื่อถือว่าเป็น
 "นายกรัฐมนตรีคนชื่อของแผ่นดิน" จึงได้รับเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้น

ในด้านการคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนนั้น เมื่อลาว กัมพูชา และ
 เวียดนาม ตกอยู่ในการยึดครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งหมดมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2518 ต่อมาได้เกิดความ
 แแตกแยกกันเอง โดยลาวและเวียดนามเอนเอียงไปทางฝ่ายสหภาพโซเวียต ส่วนกัมพูชาเอนเอียงไป
 ทางสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากเวียดนามกับกัมพูชามีพรมแดนติดต่อกันเป็นแนวยาวจึงมี
 เรื่องบาดหมางกันเสมอ ในปลายปีพ.ศ.2521 เวียดนามได้ยกกำลังทหารบุกเข้ายึดครองกัมพูชา และ
 สามารถยึดพนมเปญอันเป็นเมืองหลวงของกัมพูชาได้ในตอนต้นปีพ.ศ.2522 "เขมรแดง" ซึ่ง
 ปกครองกัมพูชามาตั้งแต่ปีพ.ศ.2518 ต้องหนีไปชนบทและเริ่มทำสงครามกองโจรกับกองทัพของ
 รัฐบาลกัมพูชา ภายใต้การนำของ "เฮง สัมริน"

ในช่วงเวลานี้เองรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้สร้างผลงานสำคัญสิ่งหนึ่งคือ
 การดำเนินการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ภายในประเทศอย่างได้ผล โดยน่านโยบายการ
 ใช้ "การเมืองนำการทหาร" ตามคำสั่งนโยบายที่ 66/2523 ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้หลงผิดมอดตัว เป็นผล
 ให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอ่อนกำลังและสลายตัวไป เหตุผลสำคัญประการหนึ่ง
 เนื่องจากนักศึกษาและประชาชนที่หนีเข้าป่าไปหลังเหตุการณ์นองเลือด 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ได้
 กลับคืนสู่สังคม จึงนับว่าเป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงของรัฐบาลและผู้ที่มีส่วน
 เกี่ยวข้อง

เมื่อมีการดำเนินการต่ออายุราชการพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้บัญชาการ
 ทหารบกออกไปอีก 1 ปี ก็จากต้องเกษียณในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2523 ก็เลื่อนไปจนถึงวันที่ 30
 กันยายน พ.ศ.2524 ทำให้เริ่มเกิดคลื่นลมทางการเมืองขึ้นตามลำดับ เริ่มจากนักวิชาการบางท่านได้
 ขอลาออกจากตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี และต่อมากลื่นล้มกลายเป็นมรสุมจนนายทหารผู้คุม
 กำลังหรือกลุ่มทหาร "ยังเติร์ก" ซึ่งรู้จักกันโดยทั่วไปว่าเปรียบเสมือนเป็น "ลูก ๆ ของป่าเปรม" ที่เคย
 สนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ก่อการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลเรียกว่า กบฏ 1
 เมษายน (กบฏยังเติร์ก หรือ กบฏเมษาฮาวาย) แต่ปรากฏว่าไม่ประสบความสำเร็จ

การยุบสภาฯ ครั้งที่ 5 ในระบอบประชาธิปไตย
(ครั้งที่ 1 ของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์)

ในวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ.2526 ได้มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภานั้นมีปัญหาในเรื่องคะแนนเสียง ในการลงมติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ยังไม่สามารถที่จะเป็นเครื่องแสดงเจตจำนงของประชาชนได้อย่างเอกฉันท์ รัฐบาลจึงต้องยุบสภาฯ เพื่อให้ประชาชนได้แสดงเจตจำนงใหม่ โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ดำรงตำแหน่งสมัยที่ 2 (คณะรัฐมนตรี คณะที่ 43)

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2526 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ นายจารุบุตร เรืองสุวรรณ ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2526 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี จำนวน 44 ตำแหน่ง เช่น นายสมหมาย สุนทรกุล เป็นรมว.กระทรวงการคลัง พลอากาศเอก สิทธีเศวตศิลา เป็นรมว.กระทรวงการต่างประเทศ นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นรมว.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายสมัคร สุนทรเวช เป็นรมว.กระทรวงคมนาคม นายโกศล ไกรฤกษ์ เป็นรมว.กระทรวงพาณิชย์ พลเอกสิทธิ จิโรจน์ เป็นรมว.กระทรวงมหาดไทย นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็นรมว.กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและพลังงาน นายชวน หลีกภัย เป็นรมว.กระทรวงศึกษาธิการ นายมารุต บุณนาค เป็นรมว.กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรมว.กระทรวงกลาโหม พลเอก ประจวบ สุนทรากร นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ นายพิชัย รัตตกุล และพลเรือเอก สนธิ บุญยะชัย เป็นรองนายกรัฐมนตรี เรืออากาศโท ศุภี มหาสันทนะ ร้อยตำรวจโท ชาญ มนุชธรรม นายมีชัย ฤชุพันธุ์ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายสวัสดิ์ คำประกอบ นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ และนายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

เมื่อพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เข้าดำรงตำแหน่งสมัยที่ 2 แม้จะมี 3 ขุนทหารแห่งกองทัพ

ให้การสนับสนุน คือ พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลโท ชวลิต ยงใจยุทธ รองเสนาธิการทหารบก และพลตรี พิจิตร กุลละวณิชย์ แต่ก็ยังประสบกับปัญหาเดิม ๆ เช่น กรณีความขัดแย้งของบรรดาพรรคการเมืองที่สนับสนุนรัฐบาล และความขัดแย้งภายในแต่ละพรรคเอง รวมทั้งการแย่งชิงกันทั้งตำแหน่งและผลประโยชน์ ส่วนในด้านกองทัพนั้น นายกรัฐมนตรีในฐานะรมว.กระทรวงกลาโหม ได้ดำเนินการถ่วงดุลอำนาจในแต่ละเหล่าทัพ โดยเฉพาะกองทัพบก เพื่อรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลให้ปลอดภัยรัฐประหาร

ในด้านเศรษฐกิจนั้นได้ดำเนินมาถึงจุดวิกฤติเมื่อมีการล้มของกิจการบริษัทเงินทุน การล้มของวงแชร์ใหญ่ (แม่ขม้อย) และปัญหาการขาดดุลการค้าถึง 87,000 ล้านบาท และขาดดุลการชำระเงิน 18,000 ล้านบาท ทำให้รัฐบาลต้องใช้มาตรการจำกัดสินเชื่อ และเมื่อรัฐบาลโดยกระทรวงการคลัง "ประกาศลดค่าเงินบาท"

ในวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2527 กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทจาก 23 บาทต่อดอลลาร์ เป็น 27 บาทต่อดอลลาร์ หลังจากนั้นในวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2527 พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้วิพากษ์วิจารณ์มาตรการลดค่าเงินบาทรัฐบาลทางโทรทัศน์อย่างรุนแรง ทำให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งมีผู้ให้ฉายาว่า "เตมีย์ใบ้" ไม่พอใจที่ถูกด่าทอและในปีพ.ศ.2528 ก็เกิดเหตุการณ์กบฏขึ้นอีกครั้ง เรียกว่า กบฏ 9 กันยายน (หรือกบฏสองพี่น้อง) ซึ่งเป็นช่วงที่นายกรัฐมนตรีกำลังเดินทางเยือนอินโดนีเซีย และพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เดินทางไปประเทศสวีเดน

การยุบสภาฯ ครั้งที่ 6 ในระบอบประชาธิปไตย

(ครั้งที่ 2 ของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์)

ในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2529 อันเป็นวันแรกของการเปิดสภาผู้แทนราษฎรของปีนี้ รัฐบาลแพ้เสียงในสภาฯ โดยสภาฯ ไม่อนุมัติพระราชกำหนดฉบับหนึ่งที่รัฐบาลเสนอ คือ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติขนส่งทางบก พุทธศักราช 2522 พุทธศักราช 2529 (ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกำหนดเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2529) จึงต้องมีการยุบสภาฯ เพื่อให้ประชาชนได้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2529

กล่าวคือ เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับสภาผู้แทนราษฎรเช่นนี้ ความจริงทางออกหนึ่งที่รัฐบาลสามารถทำได้คือการลาออกจากตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีเพื่อเปิดโอกาสให้คนอื่นได้จัดตั้งรัฐบาลใหม่ แต่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เลือกทางออกด้วยการประกาศยุบสภาฯ

โดยรัฐบาลยุบสภาผู้แทนราษฎรในคืนวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2529 คือภายหลังจากที่ทราบผลการแพ้เสียงในสภาฯ ประมาณ 6 ชั่วโมง. และกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่

ดำรงตำแหน่งสมัยที่ 3 (คณะรัฐมนตรี คณะที่ 44)

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2529 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ นายอุกฤษ มงคลนาวิน เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2529 มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี จำนวน 44 ตำแหน่ง เช่น พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์ เป็นรมว.กระทรวงกลาโหม พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา เป็นรมว.ว่าการต่างประเทศ นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรมว.กระทรวงคมนาคม พันโทสนั่น ขจรประศาสน์ และนายสุรพันธ์ ชินวัตร เป็นรมช.กระทรวงคมนาคม ร้อยตำรวจเอก สุรัตน์ โอศถานุเคราะห์ เป็นรมว.กระทรวงพาณิชย์ พลเอกประจวบ สุนทรางกูร เป็นรมว.กระทรวงมหาดไทย นายวีระ มุสิกพงศ์ นายสุขุม เลาว์ณย์ศิริ นายมนตรี พงษ์พานิช และนายเฉลียว วัชรพุกก์ เป็นรมช.กระทรวงมหาดไทย นายมารุต บุณนาค เป็นรมว.กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพียงตำแหน่งเดียว นายพิชัย รัตตกุล พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ นายพงษ์ สारสิน พลเรือเอกสนธิ บุญยะชัย และพลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี โดยมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี 6 คน เช่น นายมีชัย ฤชุพันธุ์ และนายอำนาจ สุวรรณศิริ เป็นต้น

ในการเข้าดำรงตำแหน่งสมัยที่ 3 นอกจากหัวหน้าพรรคการเมืองจะไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ตำแหน่งรัฐมนตรีสำคัญ ๆ ในคณะรัฐบาล นายกรัฐมนตรียังนำคนกลางที่ไม่ได้สังกัดพรรคการเมืองใดมาดำรงตำแหน่ง สร้างความไม่พอใจให้กับบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย เช่น เกิด "กลุ่ม 10 มกรา" (จำนวน 38 คน) ขึ้นในพรรคประชาธิปัตย์ เป็นต้น เหตุที่ได้ชื่อกลุ่มเช่นนี้เพราะเป็นวันเวลาที่ได้มีการรวมตัวกันเพื่อแสดงเจตนาคัดค้านผู้นำพรรคกับมติบางอย่างของพรรค และความขัดแย้งได้คุกรุ่นจนถึงขั้นนำไปสู่จุดจบของรัฐบาลในที่สุด อันเนื่องมาจากการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2531 แม้การลงมติฝ่ายรัฐบาลจะชนะด้วยคะแนนเสียง 183 ต่อ 134 เสียง แต่ปรากฏว่าในจำนวนเสียงที่คัดค้านนั้นเป็นเสียงของส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ในกลุ่ม 10 มกรา ถึง 32 เสียง (อีก 6 คนงดออกเสียง) ดังนั้นเพื่อแสดงความรับผิดชอบ รัฐมนตรีของพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเข้าร่วมรัฐบาลจึงได้ยื่นใบลาออกต่อ

นายกรัฐมนตรีในวันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2531 เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐบาลปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ แต่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เลือกทางออกโดยการยุบสภาในวันเดียวกันนั่นเอง เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ ส่วนกลุ่ม 10 มกราได้แยกออกไปตั้งพรรคการเมืองใหม่ คือ "พรรคประชาชน" โดยมี นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ เป็นหัวหน้าพรรค

การยุบสภาครั้งที่ 7 ในระบอบประชาธิปไตย

(ครั้งที่ 3 ของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์)

ในวันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2531 มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากสภาฯ ได้มีมติเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์จำนวนหนึ่งซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลยกมือคัดค้านร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2531 จึงทำให้ต้องยุบสภาฯ ด้วยเหตุผลว่าพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลขาดเสถียรภาพ

ได้มีกระแสการต่อต้านไม่สนับสนุนให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง ทั้งจากขบวนการนักศึกษา ประชาชน และขบวนการ 99 ซึ่งเป็นขบวนการของปัญญาชนนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงจำนวน 99 คน ประกอบกัน ได้ทำการเรียกร้องให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ลงสมัครเลือกตั้ง เนื่องจากเห็นว่านายกรัฐมนตรีควรมาจากการเลือกตั้ง และตัวแทนนักศึกษาจำนวนหนึ่งได้เข้าพบพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ.2531 (หลังการเลือกตั้ง) เพื่อเรียกร้องให้กองทัพยุติการสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี

หลังการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคชาติไทยได้รับเลือกเข้ามามากที่สุดคือ ได้ 87 เสียง และเมื่อรวมกับพรรคร่วมรัฐบาลเดิมก่อนมีการเลือกตั้งคือ กิจสังคม 54 เสียง ประชาธิปัตย์ 48 เสียง ราษฎร 21 เสียง ทำให้สามารถมีเสียงสนับสนุนมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้อีกครั้ง แต่เมื่อพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ปฏิเสธไม่ยอมรับตำแหน่งเป็นสมัยที่ 4 โดยกล่าวว่า "ผมพอแล้ว" หรือ "ขอขอบคุณแต่ผมได้ตัดสินใจแล้วว่า ผมขอพอ ไม่ขอรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ขอให้ช่วยกันประคับประคองประชาธิปไตยต่อไปด้วย" ดังนั้น พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกเข้ามามากที่สุด และเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล จึงได้รับการสนับสนุนให้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (คนที่ 17) ในวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2531 ซึ่งนับเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกที่มาจากหัวหน้าพรรคและมีพื้นฐานมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในยุครัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2521

ผลงานที่สำคัญ

ตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้มีผลงานสำคัญมากมาย เช่น

- การปรับปรุงประมวลกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายสรรพสินค้า เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม
- การสร้างงานตามโครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) โดยสานต่อจากนโยบายเงินผันที่ดำเนินการมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช
- การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชน (กรอ.) เพื่อส่งเสริมบทบาททางการค้าและการลงทุนของภาคเอกชนภายในประเทศ
- ในการแก้ปัญหาการค้าทางเศรษฐกิจในช่วงแรกที่เข้าบริหารประเทศ รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายประหยัคมุ่งเน้นในด้านขอสเนียและการส่งออกของสินค้าไทยที่ได้คุณภาพ รัฐบาลได้นำนักธุรกิจออกเยือนต่างประเทศ และเปิดสัมพันธภาพกับประเทศสังคมนิยมตะวันออกอย่างได้ผล ทำให้รัฐบาลชุดนี้สามารถสร้างเสริมกำลังทางด้านเงินทุนสำรองเงินตราต่างประเทศได้อย่างน่าภูมิใจ จึงนับว่ารัฐบาลสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้สร้างฐานเศรษฐกิจของชาติที่สำคัญ ทำให้ประเทศไทยมีเงินทุนสำรองที่เป็นเงินตราต่างประเทศมากขึ้น รัฐบาลได้สนับสนุนการส่งออก
- นอกจากนี้ยังมีผลงานในการเข้าร่วมประชุมองค์การสหประชาชาติที่สหรัฐอเมริกา ทั้ง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ยังได้เป็นผู้กล่าวปราศรัยสุนทรพจน์ในที่ประชุมด้วย ทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยดีขึ้น ต่อสายตาของต่างชาติ มุมมองทางการลงทุนจากนักลงทุนทั้งหลายต่อท่าทีของภาวะทั่วไปของเศรษฐกิจไทยในด้านการผลิตและการอุตสาหกรรมนั้นแจ่มใสและชัดเจนมากขึ้น

เมื่อพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ยุติบทบาททางการเมืองต่อมาในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2531 ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นองคมนตรี และยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตน์ราชวราภรณ์ และในวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ.2531 ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกเป็น "รัฐบุรุษ" และนอกจากนี้ท่านยังดำรงตำแหน่งประธานกิตติมศักดิ์มูลนิธิรัฐบุรุษพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

ในปัจจุบัน พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งประธานองคมนตรีแทนศาสตราจารย์ ด็อกเตอร์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากปัญหาด้านสุขภาพ โดยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งประธานองคมนตรี เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ.2541

ภาคผนวก ง

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

นายกรัฐมนตรีคนที่ 17

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ 1: คณะรัฐมนตรี คณะที่ 45: 4 สิงหาคม พ.ศ.2531-9 ธันวาคม พ.ศ.2533 (ลาออก)

สมัยที่ 2: คณะรัฐมนตรี คณะที่ 46: 9 ธันวาคม พ.ศ.2533-9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534

(รัฐประหารโดยคณะรสช.)

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เดิมมีชื่อว่า "สมบุญ" เกิดเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2463 ณ ตำบลพลับพลาไชย อำเภอสามพันขวงศ์ จังหวัดพระนคร เป็นบุตรจอมพล ผิน ชุณหะวัณ กับ คุณหญิงวิบูลลักษณ์ ลีกุลเสถียร ชุณหะวัณ มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน คือ

1. คุณหญิงอุดมลักษณ์ สมรสกับ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ และรมว.กระทรวงมหาดไทย ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม

2. คุณพร้อม สมรสกับ นายอรุณ ทัฬหะรังสี (บิดานายกร ทัฬหะรังสี)

3. คุณหญิงเจริญ สมรสกับ พลตำรวจเอกประมาธ อธิการบดี อดีตหัวหน้าพรรคชาติไทย และรมว.กระทรวงมหาดไทย (บิดาของนายปองพล อธิการบดี)

4. พลเอกชาติชาย สมรสกับท่านผู้หญิงบุญเรือน (โสพนัน) ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2487 มีบุตรธิดารวม 2 คน คือ คุณวณิ สมรสกับนายวีระ หงษ์ประภาส และนายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ

5. คุณพรสม สมรสกับ นายเฉลิม เขียวสกุล แห่งสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

การศึกษา

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ โรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายทหารม้าและโรงเรียนยานเกราะกองทัพบก (อาร์เมอร์สกูล) มลรัฐเคนตักกี สหรัฐอเมริกา

¹ บางตำราเขียน วิบูลย์ลักษณ์, วิบูลย์ลักษณ์, และวิบูลย์ลักษณ์ ก็มี

สมัยเรียน โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นักเรียนนายร้อยสมบุญ ชุณหะวัณ ได้เลขประจำตัว 4526 ซึ่งมีเพื่อนร่วมรุ่นคนสำคัญ ๆ เช่น พลเอกเสริม ฦ นคร พลเอกสายหยุด เกิดผล พลเอกฉลาด หิรัญศิริ เป็นต้น

การรับราชการ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ รับราชการครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2483 ครองยศว่าที่ร้อยตรี เนื่องจากเกิดสงครามอินโดจีนกับฝรั่งเศส ในตำแหน่งผู้บังคับหมวด กองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ ผู้บังคับกองร้อย กองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ ประจำกรมเสนาธิการทหารบก ต่อมาได้เลื่อนยศเป็นร้อยโท และร้อยเอกในปีพ.ศ.2488 เลื่อนยศเป็นพันตรีในปี พ.ศ. 2490 พันตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ได้มีโอกาสเข้าร่วมรบในสมรภูมิสำคัญ ๆ เช่น สงครามอินโดจีน สงครามมหาเอเชียบูรพา และสงครามเกาหลี เป็นต้น ในปีพ.ศ.2491 ไปศึกษา ณ โรงเรียนยานเกราะกองทัพบก สหรัฐ ณ รัฐเคนตักกี

ในปีพ.ศ.2492 ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งรองผู้ช่วยชุดฝ่ายทหารบก ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา และในปีพ.ศ.2493 กลับมาเป็นผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ และได้ยศพันโทในปีพ.ศ.2494 จากนั้นได้ยศพันเอกในปีพ.ศ.2497 โดยเป็นรองผู้บังคับการโรงเรียนยานเกราะ และผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ 2 ต่อมาได้เป็นผู้บังคับการโรงเรียนยานเกราะ เมื่อปีพ.ศ.2498 ซึ่งพันโทชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนยานเกราะ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2495

วันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ถูกจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติจนพ้นจากตำแหน่งทำให้ผู้เคยให้การสนับสนุนเช่นจอมพล ผิน ชุณหะวัณ และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ผู้เป็นพี่เขยของพลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ ต้องหมดอำนาจทางการเมืองและการทหารลงโดยเฉพาะจอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรี 8 สมัย และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ อดีตอธิบดีกรมตำรวจ และรมว.กระทรวงมหาดไทย ผู้เป็นพี่เขยของพลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ ต้องลี้ภัยไปพำนักในต่างประเทศ และทั้งสองท่านก็ไม่มีโอกาสได้กลับเมืองไทยอีกเลยจนตลอดชีวิต ส่วนพลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ แม้ในทางส่วนตัวจะสนิทกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่เนื่องจากเป็นผู้คุมกองกำลังยานเกราะเอาไว้และอยู่สายราชครูเช่นเดียวกับกลุ่มของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ จึงต้องหลุดจากอำนาจถูกส่งไปเป็นชุดโดยไม่เคยรู้เรื่องจุด กฎหมาย หรือรัฐศาสตร์มาก่อน

ตั้งแต่ปีพ.ศ.2501 พลจัตวา ชาติชาย ชุณหะวัณ (แห่งกลุ่มราษฎร) ได้ถูกเหตุการณ์ทางการเมืองผันแปรชีวิตไปเป็นอุปทูต และเป็นอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็ม ประจำประเทศอาร์เจนตินา ในปีพ.ศ.2503 เป็นเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศอาร์เจนตินา และในปีพ.ศ.2506 เป็นอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศออสเตรเลีย และคูร์กี

ในปี พ.ศ.2511 ย้ายไปเป็นเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สำนักงานวิกัน และเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรประจำองค์การสหประชาชาติ นครเจนีวา ตามลำดับ รวมระยะเวลาทั้งสิ้นประมาณ 15 ปี

ในปีพ.ศ.2515 จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี (คนที่ 10) ได้เรียกตัวพลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ กลับมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ และเป็นรมช. กระทรวงการต่างประเทศ อันถือเป็นการเข้าสู่เวทีการเมืองอย่างเต็มตัวเป็นครั้งแรก ต่อมาได้รับพระราชทานเลื่อนยศจากพลจัตวาเป็นพลตรีในเดือนตุลาคม พ.ศ.2516 และเลื่อนเป็นพลเอกในเดือนตุลาคม พ.ศ.2531 ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เริ่มบทบาททางการเมืองในรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร โดยดำรงตำแหน่งรมช.กระทรวงการต่างประเทศในปีพ.ศ.2515 และดำรงตำแหน่งเดียวกันนี้เมื่อเข้าร่วมรัฐบาลต่อมา คือรัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ในปีพ.ศ.2516 และปีพ.ศ.2517 และได้ลาออกจากราชการเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2517

การตั้งพรรคชาติไทย

ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2517 พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ร่วมกับพี่เขยคือ พลตรีประมาณ อติเรกสาร และพลตรีศิริ สิริโยธิน ก่อตั้งพรรคชาติไทยขึ้น โดยพลตรีประมาณ อติเรกสาร เป็นหัวหน้าพรรคคนแรก พลตรีศิริ สิริโยธิน เป็นรองหัวหน้าพรรค และพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นเลขาธิการพรรค

หัวหน้าพรรคชาติไทยคนต่อมาคือ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ พลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ พลตรีประมาณ อติเรกสาร (กลับมาดำรงตำแหน่งอีกครั้ง) และนายบรรหาร ศิลปอาชา ตามลำดับ โดยพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคชาติไทย เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.2529

(ต่อมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ.2535) โดยลงเลือกตั้งครั้งแรกที่จังหวัดนครราชสีมาในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2518 ซึ่งในครั้งนั้น ส.ส.พรรคชาติไทยได้รับเลือกเข้ามา 28 คน และเป็นฝ่ายค้านในรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช (สมัยที่ 2) และต่อมาได้เข้าร่วมในรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

สมณานามที่เรียกขานในวงการเมือง-สื่อมวลชน

น้ำชาติมาคนักซิ่ง, น้ำชาติมาคนักปลิว, ปลาไหลใส่สเก็ต, ช.สามขา, นายกฯเพ็ล้วย, นายกฯโนพริบเบิ้ล, จอมเสียบ, น้ำชาตินเวอร์ดายส์ และน้ำชาติไลออนฮาร์ท หรือน้ำชาติหัวใจสิงห์ ฯลฯ

จากการเข้าร่วมกับรัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ในเวลาต่อมาพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เข้าร่วมรัฐบาลของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในตำแหน่งรมว.กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ.2518 และเข้าร่วมรัฐบาลของม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (สมัยที่ 3) ได้รับตำแหน่งรมว.กระทรวงอุตสาหกรรม ในปีพ.ศ.2519 และดำรงตำแหน่งเดียวกันนี้ในรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในปีพ.ศ.2523 จากนั้นได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ในปีพ.ศ.2529

หลังจากที่คณะรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (คนที่ 16 สมัยที่ 3) ได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2531 และมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 15 ในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2531 โดยพรรคชาติไทยซึ่งพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศในขณะนั้น) เป็นหัวหน้าพรรค มีส.ส.มากที่สุด เมื่อพรรคร่วมรัฐบาลทั้ง 5 พรรค อันได้แก่ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปไตย พรรคราษฎร และพรรคสหประชาไทย ได้รับการปฏิเสธจากพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โดยไม่ขอรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ จึงได้รับการสนับสนุนให้เข้าดำรงนายกรัฐมนตรี (คนที่ 17) ซึ่งนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกที่มาจากการเลือกตั้ง เพราะก่อนหน้านี้นายกรัฐมนตรีล้วนเข้าดำรงตำแหน่งด้วยการแต่งตั้งทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นนายธานินทร์ กรัยวิเชียร พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

อนึ่ง พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมามาหลายสมัยติดต่อกันโดยตลอด คือในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2518, 2519, 2526, 2529, 2531, 2531/2 โดยพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคชาติไทย เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.2519 ส่วนพลตรีประมาธ อธิเรกสาร หัวหน้าพรรคคนเดิมเลื่อนขึ้นไปเป็นประธาน

คณะที่ปรึกษาพรรค

โดยในเวลาต่อมา หลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปีพ.ศ.2535 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศในเวลาต่อมา) ได้แยกออกไปตั้ง "พรรคชาติพัฒนา" และดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ.2535

ดำรงตำแหน่งสมัยที่ 1 (คณะรัฐมนตรี คณะที่ 45)

พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2531 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ นายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ.2531 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี จำนวน 45 ตำแหน่ง เช่น นายประมวล สภาวสุ เป็นรมว.กระทรวงการคลัง พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา เป็นรมว.กระทรวงการต่างประเทศ พันโทสนั่น ขจรประศาสน์ เป็นรมว.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายมนตรี พงษ์พานิช เป็นรมว.กระทรวงคมนาคม พลตรีประมาธ อติเรกสาร เป็นรมว.กระทรวงมหาดไทย นายเสนาะ เทียนทอง นายสันติ ชัยวิรัตน์ นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี และนาย วัฒนา อัสวเหม เป็นรมว.กระทรวงมหาดไทย นายชวน หลีกภัย เป็นรมว.กระทรวงสาธารณสุข นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรมว.กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น

พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรมว.กระทรวงกลาโหม นาย พงส์ สารสิน นายพิชัย รัตตกุล และพลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี นายมีชัยฤชุพันธุ์ นายบุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ นายกร ทัพพะรังสี นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ นางสุพัตรา มาศดิตถ์ พันเอก พล เริงประเสริฐวิทย์ และร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง เป็นรมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลแถลงนโยบายเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2531 (แถลงนโยบายโดยไม่ต้องมีการลงมติไว้วางใจ) พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ขู่นโยบายไว้ตั้งแต่เมื่อแรกร่วมตั้งพรรคชาติไทยใหม่ ๆ ว่า หากพรรคชาติไทยได้เป็นรัฐบาล จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และเวียดนาม ครั้นเมื่อเข้าร่วมรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ในปีพ.ศ.2518 นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา ที่เพิ่งถูกเรียกตัวกลับเมืองไทย และพลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศในขณะนั้น) รมว.กระทรวงการต่างประเทศ ได้มีบทบาทสำคัญในการที่

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เดินทางไปเยือนประเทศจีนในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2518-วันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2518 และเมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเวลาต่อมา ก็ได้เปิดความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณประชาชนจีน และประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ในอาเซียน

ส่วนในด้านความมั่นคงของรัฐบาล โดยเฉพาะการสนับสนุนจากกองทัพถึงแม้ นายกรัฐมนตรีจะมีศทางทหารสูงถึงนายพลกองทัพบก แต่ได้ลาออกจากราชการมานานแล้วจึงไม่ค่อยมีฐานเสียงจากกองทัพโดยตรง จึงต้องพยายามสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับฝ่ายทหารซึ่งในเวลานั้นมีบทบาทสำคัญทางการเมือง และได้ดำเนินวิธีการเหมือนกับอดีตนายกรัฐมนตรีหลายๆคนที่ผ่านมา เช่น จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลถนอม กิตติขจร พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นั่นคือดำรงตำแหน่ง รมว.กระทรวงกลาโหม ควบอีกตำแหน่ง ส่วนตำแหน่ง รมว.กระทรวงมหาดไทย นั้นมอบหมายให้ผู้เป็นที่เขยคือ พลตำรวจเอกประมาธ อติเรกสาร ดำรงตำแหน่งซึ่งสามารถคุมทุกจังหวัดทั่วประเทศได้ จึงนับว่าเป็นรัฐบาลที่ค่อนข้างมั่นคงพอสมควร ซึ่งในวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2533 พลตำรวจเอกประมาธ อติเรกสาร ถูกย้ายไปดำรงตำแหน่ง รมว.กระทรวงอุตสาหกรรม โดยนายบรรหาร ศิลปอาชา เลขาธิการพรรคชาติไทยมาดำรงตำแหน่ง รมว.กระทรวงมหาดไทยแทน

ต่อมาเกิดความขัดแย้งระหว่างทหารกับนักการเมืองร่วมรัฐบาลในตำแหน่งรัฐมนตรีบางคนซึ่งฝ่ายทหารต้องการให้พ้นจากตำแหน่งในการปรับคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ แต่นายกรัฐมนตรีก็ไม่ยอมให้ทหารมาบีบนักการเมืองได้โดยง่าย จึงเพียงแต่ย้ายรัฐมนตรีคนที่มีปัญหาเกี่ยวกับฝ่ายทหารไปดำรงตำแหน่งกระทรวงอื่น ๆ ไม่ถึงกับให้พ้นตำแหน่งไปเลยทีเดียว โดยปรับย้ายร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง จากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกไปเป็นรมช.กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ.2533 โดยก่อนหน้านี้ได้เคยมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีบางตำแหน่งแล้วในวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2532 และเมื่อพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก และรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด นายทหารที่ถือกันว่ามีอำนาจทางการเมืองมากที่สุดคนหนึ่ง ได้ลาออกจากตำแหน่งราชการ เพราะเคยประกาศไว้แล้วว่า จะลาออกก่อนเกษียณอายุราชการ รัฐบาลจึงมอบหมายให้เข้ามาดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรมว.กระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2533 แต่เนื่องจากไม่มีฐานทางพรรคการเมือง และเกิดความขัดแย้งกับนักการเมืองในรัฐบาลด้วยกัน พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ จึงลาออกจากทั้งสองตำแหน่งเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2533 ซึ่งนับเป็นภาวะความขัดแย้งอันหนึ่งในหลายประเด็นของความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งกับทหารในกองทัพ จนเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การปฏิวัติในอนาคต

ลาออกจากตำแหน่ง

แม้จะทำการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีครั้งใหม่แล้ว แต่ความขัดแย้งลึก ๆ ระหว่างรัฐบาลกับกองทัพก็ไม่ได้คลี่คลายไปในทางที่ดีนัก ประกอบกับปัญหาในด้านอื่น ๆ ดังนั้นในเวลาต่อมาพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เห็นว่าควรจะให้มีการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งใหญ่โดยการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่จึงลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2533

ดำรงตำแหน่งสมัยที่ 2 (คณะรัฐมนตรี คณะที่ 46)

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2533 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ ร้อยตำรวจตรีวรรณ ชันชื้อ ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2533 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีจำนวน 45 ตำแหน่ง เช่น นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรมว.กระทรวงการคลัง นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นรมว.กระทรวงการต่างประเทศ นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นรมว.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายสมัคร สุขทรเวช เป็นรมว.กระทรวงคมนาคม นายอมเรศ ศิลาอ่อน เป็น รมว.กระทรวงพาณิชย์ พลตำรวจเอกประमाण อธิเรกสาร² เป็นรมว.กระทรวงมหาดไทย นายเสนาะ เทียนทอง นายพินิจ จันทรสุนทร นายปจิต พัฒนกุล และนายวัฒนา อัสวเหม เป็นรมช.กระทรวงมหาดไทย

นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นรมว.กระทรวงยุติธรรม พลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ เป็นรมว.กระทรวงศึกษาธิการ นายปิยะฉัตร วัชรภรณ์ เป็นรมว.กระทรวงสาธารณสุข นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ เป็นรมว.ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรมว.กระทรวงกลาโหม นายบุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ นายโกศล ไกรฤกษ์ พลเอกมานะ รัตนโกเศศ และพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นรองนายกรัฐมนตรี นายสอาด ปิยวรรณ นายกร ทัพพะรังสี พลเอกหาญ ลีลานนท์ พลตำรวจโทจรัส มังคลารัตน์ นายสรอรรถ กลิ่นประทุม และนายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

² ได้รับการเลื่อนยศจากพลตรี เป็นพลตำรวจเอก

รัฐบาลได้แถลงนโยบายเมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2534 หลังจากที่รัฐบาลชาติชาย 2 เข้าบริหารประเทศได้เพียงไม่กี่เดือน ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 นายทหารระดับผู้บังคับกองพันจำนวนหนึ่งคบเท้าเข้าพบพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่บ้านพักชอยราชครู เพื่อขอเจรจาความเมืองเกี่ยวกับเรื่องของอดีตรัฐมนตรีบางคนซึ่งไม่เป็นที่พอใจของฝ่ายทหาร การเจรจาไม่ประสบผลสำเร็จ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ พยายามดำเนินการรุกฝ่ายทหารซึ่งยังคงมีความขัดแย้งกับฝ่ายการเมือง ด้วยการแต่งตั้งให้พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นรมช.กระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 ซึ่งก่อนหน้านี้ในการปรับคณะรัฐมนตรีช่วงที่ดำรงตำแหน่งสมัยแรกก็ให้พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี เพื่อหวังอิทธิพลเก่าในกองทัพที่มีอยู่จะช่วยในเรื่องปัญหาความขัดแย้งและถ่วงดุลอำนาจฝ่ายทหารได้บ้าง และเมื่อมีข่าวว่าจะมีการเพื่อย้ายผู้นำทางทหารในกองทัพ ฝ่ายทหารจึงรีบชิงลงมือปฏิบัติยึดอำนาจเสียก่อน

รศช.ยึดอำนาจ (รัฐประหาร)

ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2533 ขณะที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กำลังจะพาพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เดินทางโดยเครื่องบินซี 130 ที่สนามบินกองบัญชาการทัพอากาศ (บน.6) ไปเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อถวายสัตว์ปฏิญาณรับตำแหน่ง รมช.กระทรวงกลาโหม ซึ่งบรรดาผู้นำเหล่าทัพในขณะนั้นเกรงว่าการเข้าเฝ้าฯ จะนำโศกการปลดผู้นำเหล่าทัพบางคนไปด้วย

ในขณะที่เครื่องบินกำลังแท็กซี่ไปตามรันเวย์ได้ไม่นานก็มีการสั่งยกเลิกเที่ยวบินอย่างกะทันหัน เครื่องบินบ่ายหน้ากลับ บน.6 แล้วนายกรัฐมนตรีและคณะก็ถูกควบคุมตัวอยู่ในบ้านพักรับรองทหารอากาศ ด้วยยุทธการจู่โจมปฏิบัติการจี้ตัวของนายทหารกลุ่มหนึ่งเมื่อเวลา 11 นาฬิกาเศษ จากนั้นกำลังทหารจากกองพันปตอ. ก็เคลื่อนเข้ายึดกรมประชาสัมพันธ์ อ.ส.ม.ท. ทำเนียบรัฐบาล และสถานที่ราชการต่าง ๆ

เหตุผลสำคัญที่คณะรศช.ใช้เป็นข้ออ้างในการยึดอำนาจได้แก่ พฤติการณ์การฉ้อราษฎร์บังหลวงของบรรดานักการเมือง ซึ่งได้มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินของบรรดานักการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมอันส่อแสดงให้เห็นว่ามีทรัพย์สินรัวรวยผิดปกติ ผิดวิสัยของผู้ประกอบอาชีพโดยสุจริต โดยพลเอกสิทธิ จิตรโรจน์ เป็นประธานกรรมการตรวจสอบ ข้ออ้างอื่น ๆ ได้แก่ ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงข้าราชการประจำ รัฐบาลเป็นเผด็จการรัฐสภา มีการ

พยายามทำลายสถาบันทางทหาร และการบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์

ในเวลา 14.00 น. ของวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 มีประกาศจากคณะรัฐประหารฉบับแรก ภายใต้ชื่อ "คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ" หรือ รสช. ได้ถูกอ่านออกอากาศตามสถานีโทรทัศน์ช่อง 5, 7 และ 11 โดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในฐานะประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติเป็นผู้อ่าน

คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. ประกอบด้วยผู้เป็นหัวหน้า คือ พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และรองหัวหน้าคณะรสช. ได้แก่ พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก พลเอกเกษร โจนินดี ผู้บัญชาการทหารอากาศ พลเรือเอกประพันธ์ กฤษณจันทร์ ผู้บัญชาการทหารเรือ และพลตำรวจเอกสวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ อธิบดีกรมตำรวจ โดยพลเอกอิสรระพงษ์ หนุณภักดิ์ รองผู้บัญชาการทหารบก เป็นเลขาธิการคณะรสช.

คณะรสช. ได้ออกประกาศฉบับที่ 3 ให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2528 หรือรัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 สิ้นสุดลง พร้อมทั้งวุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี และได้ออกประกาศฉบับที่ 4 ให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ

เมื่อมีการประกาศและบังคับให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 14 หรือ "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534" ในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2534 คณะรสช. ก็แปรสภาพเป็น "สภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ" มีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานแก่รัฐบาลให้บริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ 46 สิ้นสุดลง เนื่องจากพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ประธานคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้เข้ายึดและควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (สมัยที่ 2 อันเป็นสมัยสุดท้าย) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2533-23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534) รวมระยะเวลาในตำแหน่ง 2 สมัย 2 ปี 7 เดือน 19 วัน

เมื่อทำการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลอันมีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีได้สำเร็จแล้ว ในเวลาต่อมาคณะรสช. ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดย

กำหนดให้มีสภาเดี่ยว คือ "สภานิติบัญญัติแห่งชาติ" และเสนอให้แต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตเอกอัครราชทูตและปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นนักธุรกิจที่มีชื่อเสียงในขณะนั้นเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 18 โดยเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2534

ผลงานที่สำคัญ

ผลงานที่สำคัญของรัฐบาลในช่วงที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เข้าบริหารประเทศ ได้แก่

- การดำเนินนโยบายต่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอินโดจีน ด้วยวิธีการ "เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า" ซึ่งเป็นนโยบายที่มีการปฏิบัติสืบมาและเป็นที่กล่าวถึงจนในปัจจุบัน รวมทั้งดำเนินการประสานงานให้มีการเจรจาระหว่างเขมร 4 ฝ่าย เพื่อยุติการสู้รบ และจัดตั้งรัฐบาลภายใต้การนำของเจ้านโรดมสีหนุขึ้น

- ทางด้านเศรษฐกิจ ได้อนุมัติโครงการเพื่อให้เอกชนเข้ามาลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลายโครงการ ได้แก่ โครงการขยายบริหารโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ โครงการก่อสร้างทางรถไฟยกระดับในเขตกรุงเทพมหานคร โครงการทางด่วนยกระดับ และโครงการระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานคร

รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ยังได้ผลักดันแนวความคิดการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงกลุ่มประเทศอินโดจีน สร้างสะพานไทย-ลาวข้ามแม่น้ำโขง เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งสู่เส้นทางหมายเลข 9 ของลาวไปจรดท่าเรือเมืองวินห์ของเวียดนาม ผลักดันโครงการเซาเทิร์น ซีบอร์ด รวมทั้งการอำนวยความสะดวกด้านปัจจัยทางการเมืองต่อประเทศเพื่อนบ้านอันจะเอื้อต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งภูมิภาค จนเศรษฐกิจขยายตัวสูงสุดถึง 12.4 เปอร์เซ็นต์ มีการส่งออกสูงที่สุดจากเดิม 3 แสนล้านบาท เป็นประมาณ 8 แสนล้านบาท ประเทศไทยได้รับยกย่องว่าเป็นประเทศที่เติบโตเร็วที่สุดในภูมิภาคเอเชีย ราคาที่ดินสูงขึ้นจนเกิดการซื้อขายและโครงการก่อสร้างขึ้นมากมาย ภาวะเศรษฐกิจบูมทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจใหม่คายนั่น จนได้ชื่อว่าเป็นยุคทองทางเศรษฐกิจ แต่นักวิชาการทางเศรษฐกิจบางส่วนได้คัดค้านว่าเป็นช่วงที่เรียกว่าเศรษฐกิจฟองสบู่ซึ่งพร้อมที่จะแตกได้ทุกเวลา

ผลงานที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การยกเลิก ปร.42 อันเป็นคำสั่งของคณะปฏิวัติในการควบคุมสื่อสารมวลชน

ลี้ภัยทางการเมืองไปพำนัก ณ ต่างประเทศเป็นครั้งที่ 2

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ บริหารประเทศจนถึงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 ก็ถูกรัฐประหารจากคณะรสช. ภายใต้การนำของพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ พลเอกสุจินดา คราประยูร พลอากาศเอกเกษร โจนินิล และพลเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี ทำการยึดอำนาจ

หลังจากถูก "คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ" หรือ รสช. ยึดอำนาจการปกครองและควบคุมอยู่ราว 15 วัน พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จึงได้รับการปล่อยตัว โดยได้เดินทางไปพำนักอยู่ในประเทศอังกฤษระยะหนึ่ง และต่อมาได้เดินทางกลับมาพำนักอยู่ในประเทศไทย จากนั้นในวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ.2535 ได้เข้าดำรงตำแหน่งหัวหน้า "พรรคชาติพัฒนา" ซึ่งก่อตั้งโดยนายพงศ์สารสิน และนายสุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ ในเวลาต่อมาพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในฐานะหัวหน้าพรรคได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนครราชสีมาในการเลือกตั้งทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2535 ซึ่งส.ส.พรรคชาติพัฒนาได้รับเลือกเข้ามาทั้งสิ้น 60 เสียง ต้องทำหน้าที่ฝ่ายค้าน โดยมีพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมีส.ส. 79 เสียงเป็นรัฐบาล แต่หลังจากที่พรรคความหวังใหม่ถอนตัวจากการร่วมรัฐบาลจากกรณีขัดแย้งในเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามมาตรา 198, 199 พรรคชาติพัฒนาก็เข้าเสียบแทน จนเกิดวลีและตำนาน "เสียบเพื่อชาติ" ในวงการการเมืองของไทย

อสังกรรม

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ถึงแก่อสังกรรมเมื่อวันพุธที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2541 ณ โรงพยาบาลคromptwell ประเทศอังกฤษ ตรงกับเวลากรุงลอนดอน 09.59 น. หรือเวลา 15-59 น. ของเมืองไทย โดยก่อนหน้านี้อาจได้รับการผ่าตัดมะเร็งในตับมาตั้งแต่วันที่ 9 เมษายน พ.ศ.2541 รวมอายุได้ 78 ปีเศษ

ภาคผนวก จ

นโยบายด้านการเมืองภายใน
ของ
พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
วันพฤหัสบดีที่ 7 มิถุนายน 2522

1. รัฐบาลมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน

2. จะเคารพและให้มีการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ กับทั้งยึดมั่นในความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อให้บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย ให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และดำรงชีวิตอย่างปกติสุข ถ้าเกิดการกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและความสงบสุขของประชาชน รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาตามครรลองของกฎหมายว่าด้วยเหตุและผล เพื่อให้บังเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

3. จะดำเนินการให้ราษฎร โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลล่อแหลมหรือถูกคุกคาม ให้มีความสามารถป้องกันตนเองได้โดยจะจัดตั้งและฝึกอบรมราษฎรตามโครงการต่าง ๆ เช่น ไทยอาสาป้องกันชาติ และการจัดหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองให้บรรลุเป้าหมายในด้านปริมาณและคุณภาพโดยเร็ว

4. จะปรับปรุงระบบบริหารราชการให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สามารถปฏิบัติราชการ และให้บริการแก่ประชาชนโดยรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศได้อย่างจริงจัง และจะดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ยังมีข้าราชการบางส่วนไม่เอาใจใส่ให้บริการแก่ประชาชน และไม่ให้ความเป็นธรรมรวมทั้งจัดการที่ข้าราชการบางคนยังกระทำการกดขี่เบียดเบียนราษฎรให้หมดไปด้วย

5. จะจัดและป้องกันมิให้มีการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการทุกระดับ และสร้างสภาพพจน์ของข้าราชการให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาและไว้วางใจของประชาชนอย่างแท้จริง

6. จะกระจายอำนาจการบริหารไปสู่หน่วยงานในท้องถิ่นให้มากขึ้นและให้ประชาชนในชนบทเข้าร่วมในการปกครองท้องถิ่นให้มากที่สุด

7. จะสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาบ้านเมือง และจะให้การศึกษอบรมประชาธิปไตยแก่ข้าราชการและประชาชน และให้ประชาชนมีบทบาทในการปฏิบัติตามแนวทางประชาธิปไตยให้มากขึ้น เพื่อให้บังเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ภาคผนวก ฉ

นโยบายด้านการป้องกันประเทศ

ของ

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา

วันพฤหัสบดีที่ 7 มิถุนายน 2522

1. จะเสริมสร้างกำลังที่ใช้ในการป้องกันประเทศให้เข้มแข็ง และอยู่ในสภาพพร้อมที่จะป้องกันราชอาณาจักรทั้งกำลังทหาร กำลังตำรวจ อาสารักษาดินแดน และราษฎรอาสาในรูปแบบต่าง ๆ และดำเนินการให้ประเทศมีความพร้อมทางทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการระดมสรรพกำลังของชาติเพื่อการป้องกันประเทศ
2. จะขยายกำลังป้องกันประเทศตามแผนที่ได้วางไว้และปรับปรุงให้มีกำลังเต็มตามอัตรา และให้มีปริมาณเพียงพอที่จะป้องกันอธิปไตยและปราบปรามการก่อการร้าย
3. จะส่งเสริมการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ขึ้นใช้ในประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิชาการระบบ และมาตรฐานอาวุธ โดยยึดหลักพื้นฐานการพึ่งตนเอง
4. จะเร่งรัดการฝึกและปรับปรุงการจัดกำลังให้สามารถเผชิญกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ
5. จะบำรุงขวัญ กำลังใจ และรักษาระเบียบวินัยของทหารให้ดีอยู่เสมอ และปรับปรุงสวัสดิการให้อยู่ในสภาพที่ดีที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกำลังป้องกันประเทศกับประชาชน และข้าราชการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อผนึกความสามัคคี และจะดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจว่า กำลังป้องกันประเทศเป็นหลักมั่นในการรักษาความมั่นคงของชาติ
6. จะส่งเสริมให้ทหารทวิบทบาทในการพัฒนาและบรรเทาภัยพิบัติของประเทศ และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประชาชนในด้านอื่น ๆ กับจะได้ขยายและเพิ่มเติมการฝึกทหารให้มีความรู้ทางวิชาชีพเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ เมื่อได้รับการปลดจากประจำการ

7. จะให้ทหารร่วมมือกับส่วนราชการอื่น ๆ ดำเนินการฝึกอบรมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ

8. จะให้หลักประกันและสงเคราะห์ทหารผ่านศึกให้ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสะดวกเหมาะสม

ภาคผนวก ช

นโยบายด้านการต่างประเทศ

ของ

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา

วันพฤหัสบดีที่ 7 มิถุนายน 2522

1. จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างอิสระ เพื่อธำรงรักษาเอกราชอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน โดยยึดถือผลประโยชน์ ความมั่นคงปลอดภัย ความอยู่รอดและเกียรติภูมิของชาติเป็นสำคัญ
2. จะรักษาสีทิวและปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาและความตกลงที่ได้ทำไว้กับต่างประเทศ ตามหลักแห่งความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน จะเคารพและยึดมั่นในหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในอันที่จะส่งเสริมสันติภาพ ความยุติธรรมและความมั่นคงระหว่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของนานาชาติให้เจริญรุ่งเรือง
3. จะส่งเสริมการดำรงอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างประเทศทั้งหลาย และสนับสนุนอย่างจริงจังต่อการแก้ปัญหาและความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี
4. จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีอันดี และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับทุกประเทศ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในลัทธิการปกครองหรือระบบเศรษฐกิจและสังคม และจะยึดมั่นในหลักการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความเสมอภาค การไม่รุกราน และการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น
5. จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีอันแน่นแฟ้น และสนับสนุนความร่วมมืออย่างเต็มที่แก่บรรดาประเทศสมาชิกของสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตลอดจนในการแก้ไขปัญหาและวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่กระทบกระเทือนต่อ

เสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคส่วนนี้ในโลก เพื่อความเจริญก้าวหน้าและประโยชน์สุขร่วมกันของบรรดาประเทศสมาชิกของอาณาบริเวณนี้ และจะสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ที่จะเกื้อหนุนให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บรรลุถึงซึ่งการเป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง

6. จะส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีได้เป็นสมาชิกของสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยยึดถือหลักการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เกิดเสถียรภาพ ความมั่นคง และสันติสุขร่วมกันระหว่างไทยกับเพื่อนบ้านเหล่านี้

7. จะส่งเสริมและให้หลักประกันทางการค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนภายในประเทศ รวมทั้งร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ภาคผนวก ข

นโยบายด้านการเมืองภายใน

ของ

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา

วันที่ 28 มีนาคม 2523

นโยบายการเมืองและการบริหาร รัฐบาลมีเจตนารมณ์ในการเกิดทุนและรักษาไว้ซึ่ง สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้โดยยึดมั่นในการประสานผลประโยชน์ของคนในชาติและในเอกลักษณ์ที่ดำรงมาของ ไทย จะยึดถือหลักการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเที่ยงธรรมและสันติวิธี รวมทั้งจะปลูกฝังให้คนไทยทุกคนยึดมั่นในอุดมการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่อง การเสียดุลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม จะปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพ ในการรับใช้ประชาชนและให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ให้กองทัพมีบทบาท และหน้าที่สำคัญในการป้องกันประเทศ และรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เพื่อให้บรรลุถึงเจตนารมณ์ข้างต้น รัฐบาลจะดำเนินนโยบายทางการเมืองและการบริหาร ดังนี้

1. ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยจะพยายามป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้ลดลงและรักษาความ ศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม รวมตลอดถึงดำเนินมาตรการป้องกัน แก้ไข และ ขจัดไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่กดขี่ข่มเหงประชาชน ทั้งจะปรับปรุงหน่วยงาน และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ส่งเสริมการพัฒนาสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นอกจากนี้จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองและมีโอกาสที่จะให้รัฐบาลรับรู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชน

3. จะดำเนินการส่งเสริมระบบพรรคการเมืองให้มีความมั่นคง และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้พัฒนายิ่งขึ้น

4. จะดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการอย่างเด็ดขาด ทั้งจะขจัดข้าราชการที่ทุจริตประพฤติมิชอบและไร้สมรรถภาพออกจากวงราชการ และในขณะเดียวกันจะดำเนินมาตรการให้ข้าราชการได้มีสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่เหมาะสม

5. ส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทมีสิทธิและความสามารถในการปกครองตนเอง เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชน

6. ปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพในการรับใช้ประชาชน โดยติดตามและควบคุมให้หน่วยราชการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล และความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะส่งเสริมการมอบอำนาจและแบ่งอำนาจการบริหารให้ราชการส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้น และจะจัดหน่วยงานมิให้ทำงานซ้ำซ้อนกัน ปรับปรุงระบบการงบประมาณให้ประสานและสอดคล้องกับแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล พัฒนาทัศนคติของข้าราชการให้ยึดมั่นในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และส่งเสริมให้ข้าราชการที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่และรับใช้ประชาชน ให้มีหลักประกันในความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าในอาชีพราชการ

ภาคผนวก ฅ

นโยบายด้านการป้องกันประเทศ

ของ

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา

วันที่ 28 มีนาคม 2523

โดยที่กำลังป้องกันประเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาเอกราชอธิปไตย และความมั่นคงปลอดภัยของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนผลประโยชน์ของชาติ และมีส่วนในการพัฒนาประเทศร่วมกับประชาชนในชาติ ดังนั้น รัฐบาลจึงกำหนดแนวนโยบายในการป้องกันประเทศไว้ ดังต่อไปนี้

1. จะเสริมสร้างกำลังที่ใช้ในการป้องกันประเทศให้เข้มแข็ง และอยู่ในสภาพที่พร้อมจะป้องกันราชอาณาจักร ทั้งกำลังทหาร กำลังตำรวจ อาสารักษาดินแดน และราษฎรอาสาในรูปแบบต่าง ๆ
2. จะขยายกำลังป้องกันประเทศตามแผนซึ่งได้วางไว้ เพื่อให้สามารถป้องกันอธิปไตยและรักษาความมั่นคงของประเทศ
3. จะเร่งรัดการฝึกหัดรวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักนิยม และยุทธวิธีเพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของกำลังป้องกันประเทศให้สามารถเผชิญกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ กับจะขยายและเพิ่มเติมการฝึกให้ทหารมีความรู้ทางวิชาชีพ เพื่อผลประโยชน์ในการประกอบอาชีพเมื่อปลดจากประจำการ
4. จะผนึกกำลังป้องกันประเทศทั้งสิ้นเข้าด้วยกัน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกำลังป้องกันประเทศกับข้าราชการและประชาชน ให้ร่วมกันอย่างแน่นแฟ้น เพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ

5. จะบำรุงขวัญ กำลังใจ และรักษาระเบียบวินัยของทหารให้ดีอยู่เสมอ และจะปรับปรุงสวัสดิการให้อยู่ในสภาพที่ดี
6. จะส่งเสริมและดำเนินการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ขึ้นในประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิชาการระบบมาตรฐานอาวุธ บนมูลฐานของการพึ่งตนเองเป็นหลัก
7. จะดำเนินการให้ประเทศมีความพร้อมทางทรัพยากรที่จะสนับสนุนการระดมสรรพกำลังของชาติเพื่อการป้องกันประเทศ
8. จะส่งเสริมให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนา และบรรเทาภัยพิบัติของประเทศรวมทั้งช่วยเหลือประชาชนในด้านอื่น ๆ
9. จะให้ทหารร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ ดำเนินการฝึกอบรมประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคงของประเทศ
10. จะให้หลักประกันและสงเคราะห์ทหารผ่านศึกให้ดำรงชีพอยู่ด้วยความเหมาะสม

ภาคผนวก ญ

นโยบายด้านการต่างประเทศ

ของ

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา

วันที่ 28 มีนาคม 2523

รัฐบาลมีเจตจำนงที่จะให้นโยบายต่างประเทศ สนองการรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พร้อมกับปรับนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ระหว่างประเทศ เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกราชอธิปไตยของชาติบูรณภาพแห่งดินแดน การพิทักษ์และส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยแห่งชาติและผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ

เพื่อให้บรรลุถึงเจตนารมณ์ข้างต้น รัฐบาลจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างมีอิสระดังต่อไปนี้

1. จะรักษาสิทธิและปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีอยู่ตามสนธิสัญญาและความตกลงที่ทำไว้กับต่างประเทศ โดยยึดถือหลักแห่งความเสมอภาคและการถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ
2. จะเคารพและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
3. จะส่งเสริมสันติภาพและการดำรงอยู่ด้วยกันโดยสันติระหว่างประเทศทั้งหลายบนหลักการของการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความเสมอภาค การไม่รุกราน การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน และการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี

4. จะสนับสนุนสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ในการสร้างความร่วมมือ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระหว่างประเทศสมาชิกตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ และจะส่งเสริมสัมพันธไมตรีอย่างแน่นแฟ้น และให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่แก่บรรดาประเทศสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและความร่วมมือในทางการเมือง ตลอดจนในการแก้ไขปัญหาหรือวิกฤติการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพ และความมั่นคงของภูมิภาคส่วนนี้ของโลก ทั้งจะสนับสนุนมาตรการที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บรรลุถึงซึ่งการเป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง

5. จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีอันดี ตลอดจนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับทุกประเทศ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในลัทธิการปกครอง หรือระบบเศรษฐกิจและสังคม

6. จะหาทางส่งเสริมและปรับปรุงความสัมพันธ์ และความเข้าใจอันดีตลอดจนความร่วมมือเพื่อประโยชน์ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีได้เป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อประโยชน์แห่งสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคนี้อันจะยังผลให้เกิดสันติสุขร่วมกัน ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศ

7. จะดำเนินการทางการเมืองและทางการทูต ทั้งทางด้านประเทศไทยและสถานทูตไทยในต่างประเทศ อันเป็นการเกื้อกูลต่อการค้าของไทยกับต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการขยายตลาดการค้าสำหรับสินค้าของไทย ทั้งจะส่งเสริมชักชวนให้มีการนำทุนจากต่างประเทศมาลงทุนประกอบกิจการภายในประเทศ โดยมีหลักประกันที่เป็นธรรม นอกจากนั้นจะร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ

8. จะคุ้มครองคนไทย ประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ และประโยชน์ของชาติในส่วนรวมให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากต่างประเทศ

ภาคผนวก ก

นโยบายด้านการเมืองภายใน

ของ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา

วันพฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม 2531

รัฐบาลมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และจะดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้บังเกิดความสุขความเจริญแก่ประชาชน จึงกำหนดนโยบายไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบทบาทพรรคการเมือง ให้สอดคล้องกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและกระตุ้นให้ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งมีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนในฐานะประชาชนและให้มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

2. ส่งเสริมและปรับปรุงการกระจายอำนาจการปกครองสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น

ภาคผนวก ก

นโยบายด้านการป้องกันประเทศ

ของ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา

วันพฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม 2531

เพื่อให้การรักษาความมั่นคงของประเทศและการดำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน และการรักษาผลประโยชน์ของชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงกำหนดนโยบาย ดังนี้

1. จะปรับปรุงและพัฒนากองทัพประจำการให้มีขนาดที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ ความพร้อมรบ และความทันสมัย เพื่อให้มีขีดความสามารถในการป้องกันและป้องกันประเทศได้ทุกระดับภัยคุกคาม โดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ
2. จะพัฒนาระบบกำลังสำรองให้มีความพร้อมและสามารถขยายกำลังในยามสงครามได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
3. จะส่งเสริมและดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดความร่วมมือด้านทรัพยากร ที่จะสนับสนุนการระดมสรรพกำลังของชาติเพื่อป้องกันประเทศ
4. จะสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการทหาร รวมทั้งการผลิตยุทธโศปกรณ์ภายในประเทศให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุด โดยร่วมมือกับส่วนราชการพลเรือน ภาคเอกชน และมิตรประเทศ
5. จะฝึกกำลังป้องกันประเทศ ทั้งกำลังทหาร กำลังกึ่งทหาร ตำรวจ และราษฎรอาสาสมัครในรูปแบบต่างๆตลอดจนข้าราชการและประชาชนเข้าด้วยกัน เพื่อป้องกันภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศ

6. จะสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของกองทัพในการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือประชาชนและการบรรเทาสาธารณภัยของชาติ

7. จะบำรุงรักษาขวัญและกำลังใจของทหาร โดยดำเนินการด้านสวัสดิการและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รวมทั้งจะส่งเสริมการพัฒนากำลังพลที่เข้ารับราชการทหารให้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพต่างๆ เพื่อให้สามารถนำไปประกอบสัมมาชีพได้ดียิ่งขึ้นเมื่อพ้นจากประจำการ

8. จะสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัว โดยเฉพาะทหารผ่านศึกที่ทุพพลภาพและครอบครัวของทหารที่เสียชีวิตจากการป้องกันประเทศให้มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม

ภาคผนวก ก

นโยบายด้านการต่างประเทศ

ของ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา

วันพฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม 2531

รัฐบาลจะดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระโดยยึดถือประโยชน์ของชาติเป็นหลัก เพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตยของชาติ และบูรณภาพแห่งดินแดน ตลอดจนพิทักษ์และเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของชาติ ทั้งจะใช้การต่างประเทศในการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ กับให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ และระหว่างภาครัฐบาลกับภาคเอกชน เพื่อให้การดำเนินนโยบายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะร่วมมือกับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่ยังประโยชน์ให้แก่ความมั่นคงของรัฐและการพัฒนาประเทศ โดยจะดำเนินนโยบายหลัก ดังต่อไปนี้

1. เคารพและรักษาสีทธิตามความตกลงที่ทำไว้กับต่างประเทศ โดยยึดถือหลักแห่งความเสมอภาค หลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ และหลักความเป็นธรรม ทั้งจะเคารพและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

2. ส่งเสริมสันติภาพและการดำรงอยู่ร่วมกัน โดยสันติระหว่างประเทศทั้งหลายบนหลักการของการเคารพอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความเสมอภาค ความยุติธรรม การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี

3. ปรับปรุงความสัมพันธ์ทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะการขยายตลาดการค้าระหว่างกัน และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีและไมตรีจิตกับประเทศเพื่อนบ้านให้อยู่ร่วมกันโดยสันติ และสมานฉันท์ในลักษณะที่ตอบสนองผลประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนจะพยายามและส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคและปัญหาระหว่างประเทศ โดยวิธีการทางการเมืองและการทูต

4. เสริมสร้างและกระชับมิตรไมตรีความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้แน่นแฟ้นและใกล้ชิดยิ่งขึ้น ตลอดจนสนับสนุนมาตรการที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขต สันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง เพื่อให้บรรลุถึงซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพทางการเมืองและ เศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยแท้

5. ดำเนินและพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจอย่างสมดุล สอดคล้องกับ ผลประโยชน์ของชาติ ในลักษณะที่จะเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัย ความเจริญรุ่งเรืองทาง เศรษฐกิจของประเทศและนำไปสู่ความร่วมมือและการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิดสันติภาพ เสถียรภาพ และความก้าวหน้าในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

6. ส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งในระดับทวิ ภาคิและพหุภาคี เพื่อให้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ เพื่อขยายตลาดสินค้าเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนแหล่งเงินทุน วัตถุดิบ เทคโนโลยี และวิชาการ และเพื่อ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะส่งเสริมความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

7. ดำเนินงานด้านสารนิเทศเพื่อให้ต่างประเทศและประชาชนชาวไทยทั่วไปมีความเข้าใจ ในนโยบายต่างประเทศของไทย และการดำเนินการในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ขณะเดียวกัน จะได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ประเทศไทย และเผยแพร่วัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ เพื่อให้เป็น ที่รู้จักและเกิดความเข้าใจที่ดีต่อประเทศและคนไทย

8. คุ้มครองและดูแลทุกข์สุข สิทธิและผลประโยชน์ของคนไทย และรักษาผลประโยชน์ ของชาติไทยในส่วนรวมให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากนานาประเทศ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวฉัตรिया วิสุทธิวัฒน์ เกิดวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2521 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2541 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2543 ระหว่างการศึกษาได้รับทุนเป็นผู้ช่วยสอน/วิจัยจากบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – 2546 หลังจากนั้นได้รับทุนสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์จากกองทุนวอล์ฟกัง วิทเวอร์ ของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2545 และทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์จากทบวงมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2546